

T. C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ
TUTUMLARININ KADIN SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

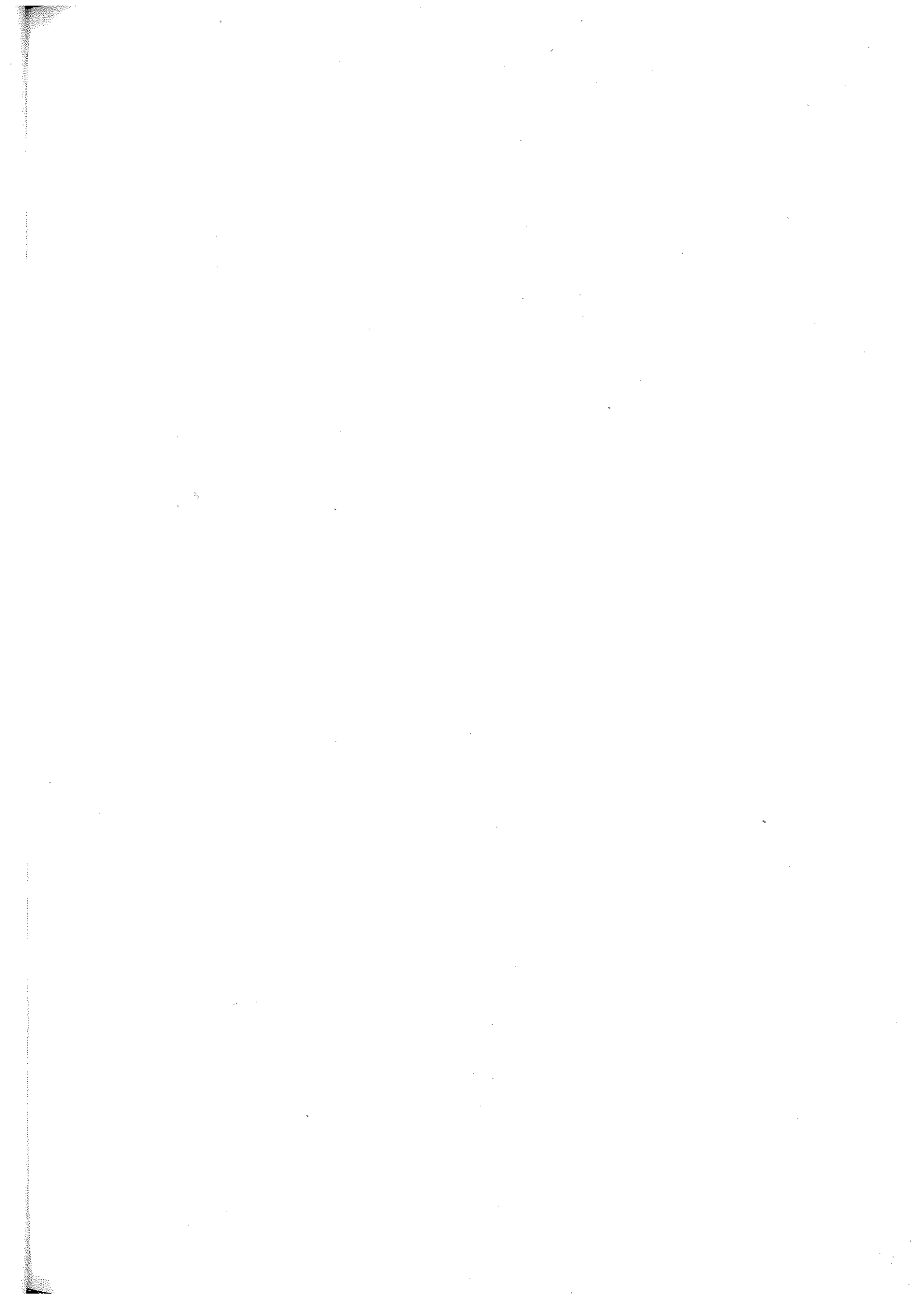
Bakiye YAŞAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Nazife AKAN

Mersin - 2011



T. C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ
TUTUMLARININ KADIN SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Bakiye YAŞAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Nazife AKAN

Tez No: 199

MERSİN – 2011

Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülmüş olan “Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı çalışma, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez savunma tarihi: 15.12.2011

Yrd. Doç. Dr. Nazife AKAN

Mersin Üniversitesi

Jüri Başkanı



Yrd. Doç. Dr. Mualla YILMAZ

Mersin Üniversitesi

Jüri Üyesi



Yrd. Doç. Dr. Duygu Vefikuluçay YILMAZ

Mersin Üniversitesi

Jüri Üyesi



Bu tez Enstitü Yönetim Kurulu'nun 28.12.2011. tarih ve 2011/460. sayılı kararı ile kabul edilmiştir.


Enstitü müdürü

Prof. Dr. ÜLKÜ GÖMELEKOĞLU



TEŞEKKÜR

Ataerkil bir toplumda biyolojik cinsiyetin toplumsal cinsiyete dönüşmesinde kadın olarak adilane olmayan bir yapılanmanın farkına varmak hiç de zor değildi. Toplumsal cinsiyet kavramıyla tanışmış olmam bir kez daha kendimi, çevremi ve toplumu sorgulama imkânını sundu. Kadının ikincilleştirilmesine farkında olmadan katkı sağlayan öğretmenlerin de tutumlarının değerlendirilmesini amaçladığım tez sürecimde ve yüksek lisans eğitimimde hem manevi yönden hem de şekil ve içerik itibarıyla önemli katkılarını esirgemeyen değerli danışman hocam Sn. Yrd. Doç. Dr. Nazife Akan'a,

Yüksek lisans eğitimimde motivasyonumu arttıran, rol modelim Sn. Doç. Dr. Rana Yiğit'e,

Araştırmamı uygulamamı sağlayan sevgili Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü dördüncü sınıf öğrencilerine ve öğretim üyelerine,

Hayatımın her anında destek ve sevgilerini esirgemeyen, hayatta benim için en değerli varlığım olan annem, babam ve kardeşlerime,

Sevgili arkadaşım Adem Yıldırım'a,

Teşekkürlerimi sunarım.

Bakiye Yaşar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ	12
2. GENEL BİLGİLER	15
2. 1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet	15
2.1.1. Cinsiyet	15
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet	15
2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	15
2.1.4. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet	16
2.1.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerini	16
2.1.5.1. Cinsiyet Özellikleri Kalıp Yargıları	16
2.1.5.2. Cinsiyet Rollerini Kalıp Yargıları	17
2. 2. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar	18
2.2.1. Psikanalitik Kuram	18
2.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	19
2.2.3. Bilişsel Gelişim Kuramı	20
2.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı	21
2. 3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle İlgili Tutumları Etkileyen Faktörler ...	23
2.3.1. Aile	23

2.3.2. Kardeş ve Arkadaş Grupları	25
2.3.3. Çocuk Kitapları	26
2.3.4. Kitle İletişim Araçları	27
2.3.5. Okul ve Öğretmenler	29
2.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi	33
2.4.1. Dünya’da Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi	33
2.4.2. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi	36
2.5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Kadın Sağlığına Etkisi.....	40
2.6. Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Kadın Sağlığında Ve Toplumun Bilinçlendirilmesinde Hemşirenin Rolü	41
3. GEREÇ ve YÖNTEM	43
3.1 Araştırmanın Amacı	43
3.2 Araştırmanın Hipotezleri	43
3.3. Araştırmanın Şekli	43
3.4. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	43
3.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	44
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	45
3.7. Araştırmanın Sayıtları	45
3.8. Verilerin Toplanması	45
3.9. Verilerin Uygulanması	46
3.10. Verilerin Değerlendirilmesi	46
3.11. Araştırmanın Zaman Çizelgesi	47
4. BULGULAR	48
4.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	49
4.2. Öğrencilerin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamaları ve TCRTÖ’den Aldıkları Puan Ortalamalarının	

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebileceği Düşünülen Faktörler ile İlişkisi	55
4.3. Öğrencilerin TCRTÖ'den Aldıkları Puan Ortalamalarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebileceği Düşünülen Faktörler ile İlişkisi	58
5. TARTIŞMA	71
6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER	81
6.1. Sonuçlar	81
6.2. Öneriler	84
7. KAYNAKLAR	85
EKLER	93
Ek-1 Sosyo-Demografik Özellikler Veri Formu	
Ek-2 Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	
Ek-3 Mersin Üniversitesi Rektörlüğü Tıp Fakültesi Dekanlığı Etik Kurul Onayı	
Ek-4 Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı İzin Formu	

ÖZGEÇMİŞ

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1	Araştırmanın Örneklemine Alınacak Bölümler ve Öğrenci Sayıları ..	44
Çizelge 3.2	Araştırmanın Zaman Çizelgesi	47
Çizelge 4.1.1	Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı	49
Çizelge 4.1.2	Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özelliklerinin Dağılımı	51
Çizelge 4.1.3	Öğrencilerin Ebeveynlerinin Öğrenim Durumu, Meslekleri ve Evlenme Şekillerine İlişkin Özelliklerinin Dağılımı	52
Çizelge 4.1.4	Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğini Seçmelerinde Etkisi Olan Kişiler ve Mesleği Seçme Nedenlerine Göre Dağılımları	54
Çizelge 4.2.1	Öğrencilerin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı	55
Çizelge 4.3.1.1	Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı	58
Çizelge 4.3.1.2	Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı	61
Çizelge 4.3.2.1	Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Bazı Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı	63
Çizelge 4.3.2.2	Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Bazı Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı	65
Çizelge 4.3.3.1	Öğrencilerin Ebeveynlerinin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı	66
Çizelge 4.3.3.2	Öğrencilerin Ebeveynlerinin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı	68
Çizelge 4.3.3.3	Öğrencilerin Mesleği Seçme Nedenlerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı	69

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BM	: Birleşmiş Milletler
BMKSK	: Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu
CEDAW	: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CDEG	: Kadın-Erkek Eşitliği Yönetim Komitesi
ICPD	: Uluslar Arası Nüfus ve Kalkınma Konferansı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
KSSGM	: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
ILO	: International Labour Organization
OECD	: Organisation For Economic Co-Operation and Development
AGİK	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
GRAS	: Gender Roles Attitude Scale
TCRTÖ	: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği
SPSS	: Statistical Package For The Social Sciences

ÖZET

Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi

Bakiye Yaşar. Araştırma, Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının kadın sağlığı hemşireliği açısından değerlendirilmesi amacıyla tanımlayıcı kesitsel olarak yapılmıştır. Araştırmanın evren ve örneklemini, Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü'nde öğrenim gören 205 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, anket formu ile Zeyneloğlu tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) (Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı 0,92)” kullanılmıştır. Anket formu ve TCRTÖ dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilere 16-31.05.2011'de uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS for Windows 17 (Statistical Package for Social Sciences) bilgisayar programında; ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler ile yüzdeler, t-testi, Anova testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin “eşitlikçi cinsiyet rolü” (29,05) ve “kadın cinsiyet rolü” (24,37), “evlilikte cinsiyet rolü” (19,67), “geleneksel cinsiyet rolü” (23,41) ve “erkek cinsiyet rolü” (17,24) alt boyutlarına ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirleyen TCRTÖ puan ortalamaları ile öğrencilerin öğrenim gördüğü bölüm, mezun oldukları lise, okumakta olduğu bölümü seçmesinde etkili olan kişiler arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Sonuç olarak, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları (TCRTÖ puan ortalaması $113,77\pm 21,23$) saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğrencilere toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumların kazandırılmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, öğretmen adayları, kadın sağlığı, hemşirelik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği

ABSTRACT

Teacher Candidates' Gender Roles Regarding To Attitudes

By Women Health Nursing Of Evaluate

Bakiye Yaşar. This study is descriptive and cross-sectional in character and is based on a survey applied to education faculties' elementary school teacher candidates' enrolled at university of Adıyaman aiming to evaluate their attitudes towards gender roles and the factors causing differentiation in these attitudes by women health nursing. The universe as well as the sample of the study consisted of a total 205 fourth year students enrolled at Adıyaman University Department of Elementary Education. As the medium of data collection a questionnaire and a "Gender Roles Attitude Scale" (GRAS) developed by the Zeyneloğlu has been used (Cronbach Alpha Reliability Coefficient 0,92). The questionnaire and the GRAS were applied to fourth students May 16-31 in 2011.

The collected data was processed in SPSS 17 and was analyzed examining levels of means, standard deviation, minimum and maximum values and percentage points utilizing statistical tests like t-test, Anova test. The results of the study reveal egalitarian attitudes among students for the sub-dimensions named "egalitarian gender roles" (the score means of 4th students is 29,05), "female gender roles" (the score means of 4th students is 24,37), "marriage gender roles" (the score means of 4th students is 19,67), "traditional gender roles" (the score means of 4th students is 23,41) and "male gender roles" (the score means of 4th students is 17,24). Average and median GRAS scores of respondent students were found to differ (statistical significance level $p < 0,05$) according to department of faculty, graduate from high school, efficient person for choosing department of students. In general, students are found to have egalitarian attitudes towards gender roles (means GRAS score $113,77 \pm 21,23$ points). Based on the results of the study suggestions for the promotion of egalitarian attitudes towards gender roles were developed.

Key Words: Gender, teacher candidates, women health, nursing, gender inequality.

1. GİRİŞ

Toplumdaki en temel kategorilerden biri cinsiyettir. “Cinsiyet” kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik üreme özellikleri olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca cinsiyetin; doğal, biyolojik, değiştirilemez, değişmez ve her yerde aynı olduğu belirtilmektedir (1, 2, 3, 4, 5).

Biyolojik olarak kadın ya da erkek cinsiyeti ile doğan birey toplumun cinsiyetlerine özgü belirlediği roller çerçevesinde kız ya da erkek çocuk olmayı öğrenerek yetişmektedir. Bireyler toplumda sahip oldukları rollerini yerine getirirken toplumsal yapının kendilerine kazandırdığı değer yargılarına göre davranmaktadırlar (6, 7, 9, 10, 11). “Toplumsal Cinsiyet” kavramı; toplumun biyolojik olarak kadın veya erkek olarak doğan bireyin davranışlarını belirleyen düşünceler, değerler, beklentiler, kalıp yargılar ve roller olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyetin; sosyo-kültürel olduğu, zamana, kültüre ve hatta aileden aileye değişebildiği, insanlar tarafından yaratıldığı ve değiştirilebilir bir toplumsal değer olduğu belirtilmektedir (2, 12, 13, 14, 15, 16).

Kadın ve erkek için geleneksel ve eşitlikçi olmak üzere iki tür toplumsal cinsiyet rol belirlenmiştir. Geleneksel roller içerisinde kadına yüklenen roller; çocuk doğurma ve büyütme, temizlik yapma, bulaşık yıkama, yemek pişirme gibi ev işlerinden sorumlu olma, kendilerinden önce eşlerinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama, onların mutluluğu ve rahatı için kendi isteklerinden ödün verme, iş hayatında aktif olmama gibi eşitlikçi olmayan sorumlulukları içermektedir (3, 7, 8, 17, 18, 19). Erkekler için yüklenen geleneksel roller ise; ev dışında çalışma, aileleri için zorluklarla mücadele etme, evin geçiminden sorumlu olma, parasal kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olma ve evin reisi olma gibi sorumlulukları kapsamaktadır. Kadın ve erkeğe yüklenen eşitlikçi rollerde ise; aile, meslek seçimi ve uygulamasında, evlilik, sosyal ve eğitim yaşamında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit olarak paylaşılmaktadır (20, 21, 22, 23, 24).

Yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları etkileyen faktörlerin; aile, ebeveynlerin öğrenim düzeyi ve annenin çalışma durumu, aile ortamı, kardeş ve arkadaş grupları, öğretmenler, ders kitapları ve kitle iletişim araçları olduğu belirtilmektedir (2, 3, 10, 11, 12, 20, 25, 26, 27).

Sosyalizasyon sürecinde çocuğun gelişiminin ilk yıllarında toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörler aile bireyleri ve yakın çevreleri ile sınırlıdır (25, 27, 28, 29). Ancak çocukların okula başlamasıyla birlikte bu konudaki tutumları öğretmenlerinin davranışları doğrultusunda da şekillenmeye başlamaktadır. İlköğretim kademesi eğitimin toplumsallaştırma işlevinin yoğun olarak yaşandığı bir kademe olmasından dolayı oldukça önemlidir. İlköğretim kademesinde öğrencilere okulun genel akademik ve duygusal iklimi ve öğretmenlerin cinsiyetçi sistemden ne kadar etkilendiklerinin farkında olup olmamalarına göre değişebilen erkek egemen değerler öğretilmekte ve benimsetilmektedir (30, 31, 32, 33), Öğretmenlerden resmi olarak sınırları belirlenen, yasa ve kurallarla desteklenen müfredat doğrultusunda öğretim programlarını işlemeleri ve dolayısıyla toplumda hakim olan ataerkil, erkek egemen ideolojiyi sorgulamadan onun yeniden üretimini devam ettirmeleri ve nesillere aktarmaları beklenmektedir (34, 35, 38). Okullar bu yönleriyle toplumsal cinsiyetin yeniden üretildiği ve sürekliliğinin sağlandığı önemli kurumlardır. Dolayısıyla okul, bireylerin kadınlık ve erkeklik rollerine hazırlandıkları bir aşamadır. Öğretmenler de bu aşamada eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren, belirleyen, doğrudan etkide bulunan, yapıp ettikleri ve söyledikleriyle çocuklar üzerinde kalıcı izler bırakan etkili kişilerdir (36, 37, 39, 41).

Asan öğretmen davranış ve tutumları ile ilgili yapılan araştırmalarda öğretmenlerin öğrencinin sosyal sınıfı, cinsiyeti, etnik grubu, derisinin rengi, hatta adından dahi etkilenebildiğini bildirmektedir (34). Dünyanın pek çok yerinde okulların kurumsal yapısı, okul iklimi ve okul organizasyonu erkek egemen bir yapılanma görüntüsü taşımaktadır. Bu perspektifle günümüzde okullar toplumda var olan eşitsiz, haksız iş bölümünün meşru, doğal ve hatta kaçınılmaz olduğu görüşünü nesilden nesile aktaran kurumlar durumuna düşmüşlerdir (40, 41, 42, 43, 44, 45).

Cinsiyetçiliğe ilişkin öğretmen algıları, inançları ve kabulleri eğitim sürecinde geleneksel cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesinde ayrı bir önem arz etmektedir. Öğretmenlerin içinde buldukları kültürdeki cinsel rol ayrımcılığının ne ölçüde farkında oldukları, sınıfta çocuklarla iletişimi ve davranışları uygulamalarını etkilemektedir. Bu açıdan öğretmenlerin cinsiyet rolleri tutumlarının belirlenmesi eğitim sürecinde cinsiyetçiliğin yeniden üretiminin saptanması açısından önem taşımaktadır. Çünkü öğrenci okulda öğrendiklerini yalnızca ders materyalleri aracılığıyla değil yaşayarak da

öğrenmektedir (34, 46, 47, 48, 49, 50, 51).

Aileden sonra kendi varlığını ve içinde yaşadığı sosyal yapılanmayı, kültürü yeni yeni kavrayan ilköğretim öğrencilerine verilecek her cinsiyetçi değer daha uzun yıllar o ülkenin kültüründe cinsiyetçiliğin diri ve canlı tutulacağını, cinsiyetler arası eşitsizlik ve dengesizliğin devam edeceğini göstermektedir. Bu bağlamda sosyalizasyon sürecinde bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını etkileyen ve belirleyen ilköğretim öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet tutumlarının belirlenmesi önemli görülmektedir (52, 53, 54, 55, 56). Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının oluşturulması ve devam ettirilmesinde etkili olan kaynakların bilinmesi, var olan bu cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılmasında önemli bir adım olarak düşünülmektedir. Kadınların güçlenmesi için toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel koşul olduğu konusunda çoğunlukla tüm tarafların üzerinde anlaştığı uluslararası toplantılarda, toplumsal cinsiyet bakış açısının tüm politika, program ve düzenlemelere yerleştirilmesi gerektiği tüm mevzuatlarda belirtilmektedir (2, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64).

Kadının statüsünün iyileştirilmesinde etkili olan bütün faktörlerin göz önüne alınarak toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında etkili olan bütün sektörlerin ve disiplinlerin işbirliği yapması zorunluluğu bilimsel bir gerçek olarak kabul edilmektedir (35, 58, 65, 66, 67, 68). Bu nedenle öğretmenlerin eşitlikçi cinsiyet tutumları kazanmaları konusunda sağlık ekibinin önemli bir üyesi olan hemşirelere önemli görevler düşmektedir.

Hemşireler toplumsal cinsiyet perspektifi ile öğretmenlerle işbirliği yaparak kadınları etkileyen toplumsal cinsiyet rollerinin neden olduğu olumsuz durumların en aza indirgenmesi ya da ortadan kalkması sürecinde savunuculuk, eğitim ve danışmanlık gibi rolleri olan önemli bir meslek grubunu oluşturmaktadır. Geleneksel ve ataerkil yapıya sahip olan toplumumuzda özellikle çalışma, aile, evlilik yaşamı ve toplumsal yaşam alanlarına ilişkin kadına ve erkeğe yüklenen rollerin, üniversitede öğretmen adayları açısından nasıl bir anlam taşıdığına araştırılmasının hemşirelik mesleği açısından son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Gelecek nesilleri eğitecek olan öğretmenlerin, eşitlikçi bakış açısına sahip olmaları; kadınların ikincilliğinin farkına varılması ve bu eşitsizliğin önüne geçilmesi hemşireler için oldukça önemlidir. Ayrıca hemşirelerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin öğretmenlerle planlayacakları araştırmalar ve eğitimlerin önemli olduğu düşünülmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2. 1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

2.1.1. Cinsiyet

Toplumdaki en temel kategorilerden biri cinsiyettir. “Cinsiyet”; bireyin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikler olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca cinsiyetin; doğal, biyolojik, değiştirilemez, değişmez ve her yerde aynı olduğu belirtilmektedir (1, 2, 3, 4, 5).

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet

“Toplumsal cinsiyet” bireyin kendini kadın ya da erkek olarak nasıl algıladığını ifade eden bir kavramdır. Cinsiyeti belirleyen biyolojik yapı da olsa, kendini algılama, güdüler, davranışlar ve roller açısından kadın ve erkek arasındaki farklılıkları yaratan sosyal normlardır. Bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürü; bir kadın ve erkeğin nasıl davranacağını, nasıl düşüneceğini ve nasıl hareket edeceğine ilişkin beklentileri ortaya koymaktadır (6, 7, 9, 10, 11). Bu açıdan “Toplumsal cinsiyet” herhangi bir zamanda herhangi bir kültürde kadın ve erkeğe biyolojik cinsiyeti nedeniyle uygun görülen toplumsal ve kültürel davranış biçimleri, beklentiler, sorumluluklar ve roller bütünü olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyetin; sosyokültürel olduğu, zamana, kültüre ve hatta aileden aileye değişebildiği, insanlar tarafından yaratıldığı ve değiştirilebilir olduğu belirtilmektedir (2, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 89).

2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyette eşitlik; fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması ve kullanımında, hizmetleri elde etmede bireyin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık olmaması/yapılmamasıdır (2, 3, 12, 13, 58, 64, 72). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin oluşturulmasında üç temel yaklaşımdan söz edilmektedir. Bunlardan birincisi kadın ve erkeklere eşit muamele edilmesi temeli üzerine kurulmuştur. İkincisi pozitif ayrımcılık yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda, kadınlara yönelik yapılan plan ve programlarda pozitif ayrımcılık yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Örneğin, çalışan kadınların çocuklarına kreş imkânının devlet tarafından sağlanması gibi düzenlemeler kadınlara

yönelik pozitif ayrımcılığı sağlamaktadır (19, 73, 74). Üçüncüsü ise, toplumsal cinsiyet eşitliğini ana plan ve politikalara yerleştirmedir. ‘Gender mainstreaming’ olarak tanımlanan toplumsal cinsiyet eşitliğini ana plan ve programlara yerleştirme stratejisi, günlük ilişkilerin idaresindeki toplumsal cinsiyet perspektifi ile politik karar alıcıların gerçekleştirdiği etkinlikleri entegre eden politik ve teknik bir süreçtir (2, 3, 13, 58, 61, 66, 67, 72, 89).

2.1.4. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet

Toplumsal cinsiyette hakkaniyet kadın ve erkek arasında sorumlulukların ve fırsatların adil bir biçimde dağıtılması olarak tanımlanmaktadır. Toplumda kadın ve erkeğin farklı gereksinimleri ve güçleri bulunmaktadır. Bu farklılıkların belirlenmesi eşitliği sağlayacak anahtar kavram olarak kabul edilmektedir. Kadın ve erkeğin farklı rol ve sorumluluklarının olması, kadının ikincilliğine katkı sağlayan etkenlerin belirlenmesi, eşitliğe iki cinsiyet arasındaki dengeyi düzelterek şekilde gerekenlerin yapılması anlamına gelmektedir (2, 12, 13, 58, 72, 89).

2.1.5. Toplumsal Cinsiyet Roller

İnsanlar toplumsallaşma süreci içinde kadına özgü ve erkeğe özgü davranışlar olmak üzere toplumsal cinsiyete ilişkin birtakım kalıp yargılar geliştirirler. Stereotip (kalıpyargı) kavramı, etimolojik olarak “stereos (sağlam, dayanıklı, katı)” ve “typos (karakter, nitelik, tip)” sözcüklerinden oluşmaktadır. İlk kez Lippmann (1922) tarafından ortaya atılan bu terim “Diğer insanları içine yerleştirdiğimiz kategorileri” ifade etmekte ve “Diğer bir bireyi veya bireyler grubunu tanımlamak için kullanılan basitleştirilmiş betimsel kategorileri” nitelemektedir (82). Kalıp yargılara sıklıkla hedef olan gruplar; yaş, cinsiyet, meslek grupları, azınlık grupları ve milliyetlerdir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının iki farklı yönü bulunmaktadır. Bunlardan ilki cinsiyet özellikleri kalıp yargıları, bir diğeri cinsiyet rolleri kalıp yargılarıdır (4, 7, 10, 12, 17, 18, 20, 21, 84, 89, 107).

2.1.5.1. Cinsiyet özellikleri kalıp yargıları

Erkekleri ya da kadınları bir diğere göre daha az ya da daha fazla karakterize ettiği düşünülen psikolojik özelliklerin bir bileşimidir. Bu davranış ve özellik

farklılıkları toplum tarafından belirlenerek nesilden nesile aktarılan kalıp yargılardır. Toplum tarafından kadınların ve erkeklerin sahip oldukları düşünölen kişilik özellikleri genel olarak kadınsı (feminen) ve erkeksi (maskölen) olarak gruplandırılmaktadır. Kadınların sıcak, şefkatli, mütevazı, bakım veren, pasif ve bağımlı gibi sıfatlarla, erkeklerin de bağımsız, güçlü, baskın gibi özelliklere sahip olduğu belirtilmektedir (5, 10, 20, 23, 69).

2.1.5.2. Cinsiyet rolleri kalıp yargıları:

Cinsiyet rolleri, kadın ya da erkek için arzu edilen ve uygun olduğu düşünölen aktivitelere ve davranışlara ait sosyoköltürel beklentileri içermektedir. Cinsiyet rolleri kalıp yargıları ise, bir bireyin bir cinsiyet grubu üyesi olarak gerçekleştirdiği davranışlar ve aktiviteler konusunda kesin yargılardan oluşmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargılarının kadın ve erkeğın toplumsal yaşamına ilişkin yansımaları aile yaşamında, mesleki yaşamda, evlilik yaşamında, sosyal yaşamda ve eğitim yaşamında belirgin farklılıklar göstermektedir (4, 7, 10, 11, 17, 23).

Günümüzde cinsiyet rollerine ilişkin iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bu yaklaşıma göre kadın ve erkeğın rolleri geleneksel ve eşitlikçi roller olarak sınıflandırılmıştır. Geleneksel roller içinde kadına yüklenen roller, ev işlerinden sorumlu olma, iş hayatında aktif olmama gibi eşitlikçi olmayan sorumlulukları içermektedir. Erkeklerle yüklenen geleneksel roller evin geçiminden sorumlu olma, evin reisi olma gibi sorumluluklar yüklemektedir (7, 8, 17, 18, 19). Kadın ve erkeğe yüklenen eşitlikçi roller ise aile, mesleki, evlilik, sosyal ve eğitim yaşamında kadın ve erkeğın sorumlulukları eşit olarak paylaşmaları olarak belirtilmektedir (20, 21, 22, 23, 24).

2.2. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar

Toplumsal cinsiyetin kazanımına ve cinsiyetler arası farklılıkların açıklanmasına ilişkin çeşitli kuramlar vardır. Farklı disiplinler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farklı çerçeveler sunmaktadır. Bu farklı kuramlar birbirlerini yanlışlamayıp, aynı davranışın farklı yanlarına odaklanmaktadır. Bu kuramlar bazı yönlerden çelişir gibi gözükseler de, çoğu zaman birbirlerini tamamlamaktadır (12).

2.2.1. Psikanalitik Kuram

Freud'un görüşlerine göre psikanalitik yaklaşım, toplumsal cinsiyetin gelişimine ilişkin ilk kuramsal açıklamalardan biridir. Freud'a göre cinsiyetin kazanımına ilişkin üç dönem görülmektedir. Bu dönemler; çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkların farkında olmadıkları dönem, farklılıkları anlamaya başladıkları dönem ve ödipal dönemdir (10, 11, 12, 20, 21).

İlk dönemde (oral ve anal dönem), doğumdan itibaren erkek ve kız çocukların cinsiyet ve toplumsal cinsiyet deneyimleri aynıdır. Erkek çocuklar, yaşama erkek anatomisine sahip olarak başlar, libidoları erkek cinsel organı ve anneleriyle olan ilişkileri de karşı cins ilişkisidir. Kız çocukları ise, anatomik olarak iki cinsiyetlidirler; dişilik organı olarak vajinaları, erkeklik organı olarak da klitorisleri vardır. Yaşamın başında kız çocukların deneyimleri içinde sadece klitoris yer alır, libidoları bununla ilişkili olarak erkektir ve anneleriyle olan ilişkileri yine karşı cins ilişkisidir. Yani ilk dönemde kız çocukların da erkek çocukların da cinsiyetleri erkektir ve toplumsal cinsiyetleri de erkeksidir. Bu dönemin başında (oral dönemde) çocuk annesinin kendisinden ayrı olduğunu farkında değildir, annesinin memesinin kendisinin bir parçası olduğuna inanmaktadır. Dönemin ikinci bölümünde (anal dönemde) ise çocuk ile anne baba arasında tuvaletin ne zaman ve nereye yapılacağını kontrolü yeni bir çatışma yaşanmasına sebep olmaktadır (10, 11, 12, 20, 21).

18-24. aylarda başlayan ikinci dönemde (fallik döneminin ilk bölümü) çocuklar, kadın ve erkek arasındaki farklılıkları anlamaya başlamakta ve beş yaş civarında da cinsel kimlikleri oluşmaktadır. Freud'a göre yine erkeklik merkezdedir ve sevgi objesi yine annedir. Çünkü çocuklar yalnızca "erkek" cinsiyeti bilmektedirler. Çocukların

anlayışına göre, cinsiyet farkı penise sahip olmak ya da olmamak sorunudur. Freud'a göre, erkek çocuklar kızların kendilerinin sahip oldukları penise sahip olmadıklarını görmekte ve kendilerinin de bu organı kaybedebileceklerinden korkmaktadırlar (kastasyon anksiyetesi). Erkek çocuklar babalarının fiziksel ve cinsel olarak daha güçlü olduklarını görmektedirler ve eğer cinsel ilgilerini annelerine yöneltirlerse babalarının onları kastre edeceğinden korkmaktadırlar. Freud'a göre, kız çocukları bu dönemde penisleri olmadığı için kendilerinin cinsel organlarının olmadığını ya da çok basit bir organları (klitoris) olduğunu düşünmektedirler. Bu durumu kayıp olarak görmekte ve kıskanma duygularıyla tepkide bulunmaktadırlar. Bu eksikliği telafi etmek ve gizli den gizliye bir gün penise sahip olacaklarını ümit etmektedirler. Hayal kırıklığı ve öfke ile annelerinden babalarına yönelmektedirler. Anneden uzaklaşıp babaya yönelişleri onların heteroseksüel anlamda kadınsılık yoluna girişlerinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (10, 11, 12, 20, 21).

Toplumsal cinsiyet rolünün kazanımının üçüncü döneminde (ödipal dönemde), anneleri için babaları ile erkeklik yarışına giren erkek çocuklar, kastasyon korkusuyla babalarıyla olan bu çekişmelerinden ve annelerine olan cinsel yönelimlerinden vazgeçip babalarıyla özdeşleşmektedirler. Böylece daha geniş sosyal dünyada erkek ve erkeksi olarak kendilerine uygun yerlerini alırlar. Ödipal çatışmanın çözülmesiyle ahlaki yargılamanın kaynağı olan süper ego da gelişir. Kız çocuklar ise, babaları ile yeni ilişkilerinde, önce babalarının onlara istedikleri penis vereceğini umarlar. Ancak sonra bu istekten, ilişkili davranışlardan ve saldırganlıktan yavaş yavaş vazgeçerler ve babalarıyla pasif, kadınsı bir ilişki içine girip ondan bir bebek sahibi olmayı istemeye başlarlar. Kız çocuklarının babaları için anneleriyle yarışmalarında, erkek çocukları için söz konusu olan kastasyon korkusu yoktur, çünkü o zaten penise sahip değildir. Freud'a göre, kız çocuklarının anneleriyle tamamen özdeşleşmeye zorunlulukları olmadığı için süper egoları da erkek çocukları kadar gelişmemiştir. Bu nedenle, Freud'a göre, kadınlar hem cinsel hem de ahlaki olarak erkekler kadar üstün değildir (10, 11, 12, 20, 21).

2.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura (1977) tarafından ortaya konulan sosyal öğrenme kuramında iki öğrenme sürecinden bahsedilmektedir. Edimsel koşullama da; ödüllendirilen ya da

olumlu sonuçları olan (pekiştirilen) davranışın gelecekte tekrarlanma olasılığı artar. Cinsiyetine uygun davranışlarda bulunan çocuk ödüllendirilir, cinsiyetine uygun davranmazsa cezalandırılır. Ödüllendirilen davranış tekrarlanırken, ödüllendirilmeyen, hatta cezalandırılan davranış tekrarlanmaz ve o davranışlardan kaçınılır. Örneğin, kız çocukları ağladığında tepkiyle karşılanmazken, erkek çocukları büyükleri tarafından “erkekler ağlamaz” şeklinde eleştiriyeye maruz kalır. Böylece ağlamak kadınlar tarafından sürdürülürken, erkekler tarafından sürdürülmez. Ayrıca, babasına araba tamir ederken yardım etmek isteyen ama ona uygun bir iş olmadığı için uzaklaştırılan bir kız çocuğu gelecekte babasına bir daha yardım etmek konusunda hiç de hevesli olmazken, annesine yardım etmesi halinde övgü aldığıında yeniden annesine yardım etmek isteyecektir (10, 11, 12, 20, 21).

Model alma ve taklit; anne, baba, öğretmen, arkadaş, beğenilen herhangi bir kişi ya da televizyondaki kahramanlar model alınır ve figürlerin davranışları uygun bir zamanda taklit edilir. Cinsiyet rollerinin kazanımında genellikle kız çocukları annelerini ve kadın figürlerini, erkek çocuklar da babalarını ve erkek figürlerini model alırlar ve taklit ederler. Ayrıca sosyal kuramcılar, çocukların uygun cinsiyet rolü davranışlarını dolaylı olarak da öğrenebildiklerini söylemişlerdir, yani başkalarının davranışlarını gözleyerek ve onların hangi davranışlarının ödül ve ceza aldığıını izleyerek de öğrenebildiklerini ileri sürmektedirler (10, 11, 12, 20, 21).

Sosyal öğrenme kuramına göre, cinsiyet rol beklentilerinin çok açık olarak tanımlandığı ve katı bir şekilde uygulandığı toplumlarda bir cinsiyetteki tüm modellerin davranışları arasında büyük tutarlılık vardır. Bu tutarlı modellerin varlığı ve uygun davranışın pekiştirilmesi sonucunda geleneksel cinsiyet rolleri bir kuşaktan diğerine aktarılarak sürdürülmektedir (10, 11, 12, 20, 21).

2.2.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Toplumsal cinsiyetin gelişimini bilişsel bir yaklaşımla açıklayan Kohlberg'e göre, çocukların cinsiyet rol gelişimleri üç dönemde gerçekleşir. Bu dönemler, yaklaşık 2- 3,5 yaş arasında gözlenen cinsiyeti etiketleme dönemi, yaklaşık 3,5- 4,5 yaşları arasındaki cinsiyetin kararlılığı dönemi ve yaklaşık 4,5- 7 yaşları arasındaki cinsiyetin değişmezliği dönemidir (10, 11, 12, 20, 21).

Cinsiyeti etiketleme döneminde, çocuklar insanların iki cinsiyetten birine ait olduklarının yavaş yavaş farkına varmaya başlar ama önceleri kız ya da erkek olmak bir adı olmaktan farklı değildir ve başkalarının cinsiyetini her zaman doğru olarak bilemeyebilirler. Ancak kendilerinin kız ya da erkek olduklarını bilirler ve cinsiyetlerini doğru olarak etiketleyebilirler. Bu dönemde çocuklar, cinsiyetin kalıcılığını ve değişmezliğini henüz kavramamışlardır. Örneğin; bir kız çocuğu büyüyünce baba olacağını söyleyebilir (10, 11, 12, 20, 21).

Cinsiyetin kararlılığı döneminde, çocuklar bir kişinin cinsiyetinin sürekliliğini anlamaya başlamışlardır. Ancak yine de fiziksel özelliklerden etkilenmektedirler. Objelerin fiziksel görünüşleri farklılaşınca farklı olduklarını düşünürler. Örneğin; bir kız çocuğu saç kesilince erkek çocuğu olacağını düşünebilir (10, 11, 12, 20, 21).

Cinsiyetin değişmezliği döneminde ise; çocuklar cinsiyetin değişmezliğini ve cinsiyetin fiziksel görünüm ne olursa olsun değişmeyeceğini kavramışlardır. Bu dönemde çocuklar cinsiyetlerine uygun tercihler, beğeniler geliştirip etkinliklerde bulunurlar ve bunu bu yönde ödüllendirildikleri için değil de cinsiyetleriyle tutarlı olduğu için yaparlar (10, 11, 12, 20, 21).

2.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Sandra Lipsitz Bem'in (1981) ileri sürdüğü ve çocukların cinsiyetle ilişkili düşünce ve davranışları nasıl kazandıklarına yönelik önemli açıklamalardan biri olarak ele alınan bu yaklaşım, sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramını birleştirmektedir. Bem (1993) toplumsal cinsiyeti kişilerin dünyayı izlediği bir mercekle tanımlamaktadır (5). Hemen her kültürde kadınsı ve erkeksi kişilik özellikleri belirlenmekte, kadın ve erkeğin toplumdaki yeri, yapabileceği işler ve faaliyetler cinsiyetleri temelinde ayrıştırılmakta ve tanımlanmaktadır. Çocuklar gelişim süreci içinde yaptığı gözlemler yoluyla kadın ve erkeğe özgü davranışları, alınan görev ve sorumlulukları özümseyerek ve değerlendirerek öğrenmektedir. Şemalar kişinin, insanlar, olaylar ve nesnelere ilgili bilgilerini yönlendiren, örgütleyen bilişsel yapılarıdır. Bireyler şemaları aracılığı ile gelen bilgiyi kolaylıkla kodlayabilir, şemayla ilişkili kategoriler içinde örgütleyebilir ve şemalarıyla ilişkili farklılaşmış yargılarda bulunabilirler. Şematik bilgi işleme süreci bir bilgiye ilişkin birbirine eşit çok sayıda

boyut olmasına karşın bireyin bir tek boyutu temel olarak bilgiyi işleme ve kategorilere ayırmasıdır. Buna göre bilgiyi toplumsal cinsiyet şemasına göre işleyen bir kişi kendini, diğer insanları, olayları ve dünyayı algılayışında cinsiyete yönelik çağrışımları temel alacaktır. Kurama göre, çocuk toplumsal cinsiyet şemalarını öğrenme sürecinde iki cinsiyet arasındaki gözlenebilir farkları görür, kendi cinsiyetiyle ilgili bilgiler edinir ve bunlar doğrultusunda kendi cinsiyetini tanımlar. Cinsiyet tipleştirme/ayırıştırma olarak tanımlanan bu süreçte çocuğun benlik kavramı oluşur ve çocuk dünyayı algılayışında içselleştirmiş olduğu cinsiyet şemasını kullanır (5, 10, 11, 12, 20, 21).

Bem yaptığı çalışmalar sonucunda bireyleri kadınsı ve erkeksi özellikleri barındırma bakımından dört gruba ayırmıştır (5, 69). Kadınsı özellikleri daha çok erkeksi özellikleri daha az taşıyanlar kadınsı; erkeksi özellikleri daha çok taşıyan kadınsı özellikleri daha az taşıyanlar erkeksi; hem kadınsı hem de erkeksi özellikleri taşıyanlar androjen; ne kadınsı ne de erkeksi özellikleri taşıyanlar ise farklılaşmamış cinsiyet tipleni olarak sınıflandırılmıştır. Bem toplumsal cinsiyetin organize edici bir ilke olarak kullanımındaki bireysel farklılıklara da değinmiştir. Bazı kişiler sosyal durumları açıklamada toplumsal cinsiyeti önemli bir faktör olarak ele alırken bazı kişiler toplumsal durumların kurulumunda toplumsal cinsiyeti tanımlayıcı bir kategori olarak daha az kullanma eğilimindedirler. Buna göre, cinsiyet tipleni (kadınsı ve erkeksi) kişilerin bilgiyi işlemede toplumsal cinsiyeti düzenleyici bir ilke olarak kullanma olasılıkları androjen bireylerden daha fazladır. Cinsiyet şemaları doğrultusunda hareket eden bireyler, farkında olmadan yaşamları boyunca kendilerinin ve başkalarının davranışlarını bu bilişsel yapıları çerçevesinde algılar, düzenler ve değerlendirirler. Hem erkeksi hem de kadınsı özelliklere sahip olan androjenlerin ise daha esnek ve çeşitli durumlara karşı daha kolay uyum sağlayabilen bireyler oldukları düşünülmektedir (5, 10, 11, 12, 20, 21, 69).

2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Tutumları Etkileyen Faktörler

Sosyalizasyon sürecinde çocukların toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumlarının gelişmesinde etkisi olan faktörlerin; aile, ebeveynlerin öğrenim düzeyi ve annenin çalışma durumu, aile ortamı, kardeş ve arkadaş grupları, okul, öğretmenler, çocuk kitapları ve kitle iletişim araçları olduğu belirtilmektedir (2, 3, 10, 11, 12, 20, 21, 25, 26, 27).

2.3.1. Aile

Toplumsallaşma görevini üstlenen kurumların başında gelen aile, bireyin doğumu ile ilk tanışıklık kurduğu ve iletişimin en etkili seviyede gerçekleştirildiği ortamdır. Aile, içinde bulunulan kültürü hem öğretileriyle hem de yaşayışıyla bireye aktaran anahtar kurum niteliğindedir. Aile, sosyal değer ve normların başladığı ve öğretildiği ilk sosyalizasyon ajanlarından biridir (1, 6, 27, 28, 29). Ailede çocuk kimliğini kazanır, dil öğrenir, ebeveynleri, kardeşleri ve diğerleri ile etkileşim normlarını anlamaya başlamaktadır. Cinsiyet rollerinin toplumsal olduğu düşünüldüğünde toplumun en küçük birimi olan ailenin bu rollerin kazanılmasındaki etkisi daha iyi anlaşılmaktadır (1, 4, 7, 9, 30).

Ailelerin toplumsal cinsiyete etkileri daha bebek doğmadan başlamaktadır. Çocuğunun cinsiyetini bir an önce bilme ihtiyacı güden aileler, çocuğun cinsiyetini belirlemeye yarayan tıbbi teknikler yardımı ile bunu öğrenmeye çalışmaktadırlar. Tıbbi tekniklerin sınırlı olduğu ülkelerde ise, çocuğun cinsiyeti halk arasında genellikle kabul gören tahminler yardımı ile belirlenmeye çalışılır. Örneğin; “Çok hızlı tekme atıyor, bu bebek kesinlikle bir erkek” ya da “çok sakin duruyor, bu bir kız olmalı”. Cinsiyetin belirlendiği ilk günlerden itibaren aile kız bebekleri için pembe, erkek bebekleri için mavi kıyafetler alarak doğmamış çocuklarını farkında olmadan etiketlemektedirler. Güçlülük anlamı taşıyan isimleri (Yiğit, Arslan, Bahadır vb.) erkeklere; güzellik, incelik, yumuşaklık içeren isimleri (Sevgi, Gül, Nazlı vb.) kızlara vererek de yaşamın ilk basamağında cinselliğe bağlı toplumsallaşmalarını sağlamakta, kendilerinin ve karşı cinsin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin inançlarını açık veya örtülü şekilde çocuklarına aktarmaktadırlar (11, 20, 21).

Aileler belirli ödülleri ve yasaklamaları kullanarak kızlarına daha kadınca, oğullarına da daha erkekçe davranışları öğretmektedirler. Kız ve erkek çocuklara aileleri tarafından arkadaş seçimi, dışarıda geçirilecek zaman ve giyim kuşam gibi konularda da farklı davranılmaktadır. Anne ve babalar erkek çocuklarını güçlü, atak, sağlam ve kararlı, kızlarını ise tatlı, yumuşak ve hassas olarak tanımlama eğilimindedirler (8, 29, 70, 83).

Ebeveynler erkek çocuklarını kız çocuklarına göre başarma, yarışma, duygularını kontrol etme, bağımsız hareket etme ve kişisel sorumluluk alma gibi konularda daha fazla teşvik etmekte ve bu alanlarda görevler vermektedirler. Kimi toplumlarda da erkek çocuğun kız çocuklar için belirlenen işleri yapması örneğin bulaşık yıkaması, aşağılayıcı sözcüklerle nitelenebilmektedir. Hatta erkek çocuğun ev ile ilgili gereksinmesi bile kız çocuğuna yaptırılmaktadır. Örneğin evde yemek masasının kurulması, kaldırılması ya da yemek yapılması sırasında kız çocuğun yardım etmesi beklenirken erkek çocuk için böyle bir beklenti, istek olmamaktadır. Bu nedenle ebeveynler “geleneksel tutumlar” yerine “eşitlikçi tutumları” benimser ve bu doğrultuda çocuklarına rol modeli olurlarsa, çocuklarının cinsiyet rolüne ilişkin tutumlarının eşitlikçi yönde şekillenmesi mümkün olabilir (1, 9, 21, 24).

Ailede günlük yaşam içerisinde kız ve erkeklerle kurulan iletişimde de cinselliğe bağlı iletişim türlerine başvurulmaktadır. “Erkekler ağlamaz” ya da “aslan oğlum”, “cici kızım” gibi benzetme ve nitelermeler bu tür iletişime örnek olarak verilebilir. Yüz yüze iletişimde kız çocuklarına karşı daha yumuşak bir ton ve sözcüklerle iletişimde bulunulurken, erkek çocukları için bunun tam tersi bir tutum ve davranış içerisine girilmektedir. Kız çocukları için ağlamak ve korkmak doğal olarak karşılanırken, erkek çocuklar için bu tür tutum ve davranışlar hoş karşılanmamaktadır. Birçok ebeveynin çocuklarının cinsiyetlerine uygun davranmayı öğrenip öğrenmedikleri konusunda kaygı duydukları belirtilmektedir. Bu kaygının dolaylı ve göze batmayan yollardan iletiildiği varsayılır. Örneğin belirgin ödül ve cezalar verilmese bile, çocuklara gülümseme, kaç çatma ve daha güçlü olabilen başka onaylama ve onaylamama yolları ile istenilen ve beklenen mesajlar iletilir (1, 9, 11, 21, 29).

Kız ve erkek çocuklar aile bireyleri tarafından farklı oyuncak ve oyunlarla cinsiyetlerine uygun rolleri kazanmaları için teşvik edilmektedirler. Kızlar daha çok ev

içinde ya da kapalı mekânlarda oynanacak oyuncaklar ve bebeklerle evcilik oynamaya yönlendirilirken, erkekler de daha çok evin dışında oynanabilecek araba ve tabanca-tüfek gibi oyuncaklarla oynamaya yönlendirilmektedirler. Ebeveynlerin kız çocuklarının bebek ve evle ilgili oyuncaklarla oynamalarını ödüllendirdikleri, buna karşın savaş oyuncakları ve taşıtlarla oynamalarını onaylamadıkları görülmektedir. Erkek çocukların ise cinsiyetine uygun olmadığı düşünülen oyuncaklarla oynamaları özellikle babaları tarafından hoş karşılanmamaktadır (90, 92, 107).

Çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden birisi de ebeveynlerin öğrenim düzeyi ve annenin çalışma durumudur. Yapılan araştırmalarda çocukların anne-babalarının öğrenim düzeyi arttıkça daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirtilmektedir. Özellikle annenin eğitim düzeyinin artması çocuklarının da eşitlikçi tutumlara sahip olmasında etkili olmaktadır (6, 7, 9, 16, 71).

Çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden bir diğeri de çocukların yaşadığı aile ortamıdır. Çocuklar her zaman sağlıklı ve normal bir aile ortamında yaşamlarını sürdürememekte; ölüm, boşanma, terk etme ya da kısa süreli ayrılıklar gibi durumlarla karşılaşabilmektedirler. Yapılan araştırmalar, küçük yaşta babasından ayrılan erkek çocuklarının daha bağımlı davranışlar gösterdikleri, sportif etkinliklerle daha az ilgilendikleri ve daha feminen özellikler gösterdiklerini ortaya koymuştur. Ebeveynlerinden biri ile yaşamak zorunda kalan çocuklar aile bireyelerine yönelik toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmekte güçlük çekmektedir. Örneğin; baba yokluğu erkek çocuğun rol modelinden yoksun kalmasına ve uygun olmayan rol modelini benimsemesine yol açmaktadır. Baba yoksunluğu çeken kız çocuk ise erken yaşta erkekler ile iletişim kurmakta ve güven duymada sorunlar yaşamaktadır. Ayrıca geniş ailede yaşayan çocukların cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel tutumlara sahip oldukları belirtilmektedir (4, 10, 11, 12, 17, 20, 21).

2.3.2. Kardeş ve Arkadaş Grupları

Çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden bir diğeri kardeşler ve arkadaş gruplarıdır. Yapılan araştırmalarda büyük kardeşlerin küçük kardeşleri için cinsiyetlerine uygun rol modeli oldukları belirtilmektedir.

Çocuğun kendi cinsiyetinden olan büyük kardeşinin davranışları, çocuğun cinsiyetine uygun davranışlar kazanma sürecini desteklemektedir (10, 11, 12, 20, 21, 24).

Arkadaş grupları ise, çocuğun cinsiyetine uygun rol modellerini desteklemektedir. Okul öncesi ve ilkökul dönemindeki çocukların arkadaşlarının cinsiyetine uygun olduğunu düşündükleri davranışları olumlu etkileşimle ödüllendirdikleri, cinsiyetlerine özgü olmayan davranışları ise daha az olumlu etkileşim ve eleştirileriyle cezalandırdıkları belirtilmektedir. Kızlar kızlarla, erkekler erkeklerle oynamaktadırlar. Çocuklar oyunlarında kız oyunu ve erkek oyunu diye ayırım yapmaktadırlar. Örneğin, bir erkek çocuk kız oyunu oynuyorsa diğer erkek çocuklar onu gruplarına almak istememekte ya da arkadaşlarını karşı cinsiyetin oyunu ile ilgilenmemesi doğrultusunda uyarılmaktadırlar. Böylece kardeşler ve arkadaş grupları toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasını etkileyen önemli etkenlerden biri olmaktadır (10, 11, 12, 20, 21, 24).

2.3.3. Çocuk Kitapları

Okul öncesi dönemde masallar, hikâyeler, resimli kitaplar, okul döneminde ise öğretmenler, ders kitapları ve diğer kaynak kitaplar çocukların cinsiyet kalıp yargı ve rollerini öğrenmesinde önemli unsurlardır (33, 40, 90, 92).

Okul öncesi dönemde çocukların en çok okuduğu kitaplardaki toplumsal cinsiyet rollerinin çözümlenmesi yapılmış ve toplumsal cinsiyet rolleri arasında açık farklılıklar bulunmuştur. Kitaplarda kadın, edilgin ve çoğunlukla ev işi yapıyor şekilde sergilenmektedir. Kadın, erkekler için yemek pişirip temizlik yapar ya da onların dönüşünü beklemektedir. Aynı şey öykü kitaplarında bulunan yetişkin kadın ve erkekler içinde büyük ölçüde geçerlidir. Eş ve anne olmayan kadınlar, cadılar ya da periler gibi düşsel yaratıklardır. Çözümlenen bütün kitaplarda, evi dışında bir mesleği olan hiçbir kadının olmaması buna karşın erkeklerin savaşı, polis, yargıç, kral vb. olarak gösterilmesi kadına yönelik bakış açısını açıkça belirtmektedir. Masallar da geleneksel bir tutumu benimsemektedirler. Masallarda anlatılan erkek kahramanlar güçlü, mücadeleci, sonunda hep kazanan, zor durumdaki sevgilisini hep kötülüklerden kurtaran kişiler, kadınlar ise genellikle zayıf, bir kurtarıcı bekleyen bunun yanında hep iyi niyetli, şefkatli olarak gösterilmektedir (34, 93).

Ders kitapları, yardımcı ya da etkinlik ders kitaplarıyla birlikte eğitim sürecinde öğrenciler için öğretmenlerden sonra birinci derecede yol gösterici ve pekiştirici rol oynamaktadırlar. Bu yönüyle özellikle ilköğretim kademesinde, kişilikleri yeni yeni oluşmaya başlayan ve geleceğe dair temelleri yeni atılan bireyler için ders kitaplarının taşıdığı değer daha da artış göstermekte ve önem boyutu yükselmektedir. Ders kitapları, toplumsal yapılanmada daha eşitlikçi bir yapının oluşmasına ve cinsiyetçilikle mücadele edilmesine hizmet edebileceği gibi tam tersi mevcut cinsiyetçi kalıpların korumasına ve yeniden üretilmesine hizmet edebilir. Bundan dolayı ders kitaplarının cinsiyetçiliğe karşı taşıdığı format oldukça önemli görülmektedir (34, 49, 93, 95).

Ülkemizde daha önce ders kitaplarında cinsiyetçilik ile ilgili yapılan araştırmalar, ders kitaplarının kadın ve erkek açısından eşitsiz ilişkileri yansıtan ifade ve resimler içerdiğini göstermektedir (12, 34, 40, 93). Bu yönüyle ders kitapları, ülkemizde cinsiyetçilik ve ataerkilliğin korunmasına ve yeniden üretilmesine hizmet eden bir içerik sergilemişlerdir. Yapılan araştırmalar ülkemizde eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılan ders materyallerinin ve ders kitaplarının cinsiyetçilikten arındırılmış olmadığını göstermektedir (12, 34, 93). Ders kitaplarını cinsiyetçilikten arındırma çalışmaları da bu araştırmalara göre hayata geçirilmemiştir. Ders kitaplarında hala erkeklere aktif, kadınlara ise pasif roller verilmektedir. Ders kitaplarında erkeklere kamusal alanda aktif rol ve görevler verilirken, kadınlara uygun görülen işler koca ve çocuk bakımı ile ev işleridir. Bu şekilde öğrencilerin ailede kazandığı geleneksel cinsiyet rolleri, okullarda ders kitapları ve uygulamalarla pekiştirilmekte ve güçlendirilmektedir (25, 49, 96).

Görülmektedir ki toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde çocuk kitapları ve ders kitaplarının da azımsanamayacak miktarda payı vardır. Mevcut toplumsal cinsiyet anlayışı kitaplara kadar yansımakta ve bizler için normalleşmektedir. Günümüzde kitaplar konusunda yapılan araştırmalar ve eleştiriler bir takım değişikliklerin olmasını sağlamakla birlikte henüz yeterli değişiklik sağlanamadığını göstermektedir (12, 34, 40, 48, 49, 92, 93, 97).

2.3.4. Kitle İletişim Araçları

Çocukların toplumsallaşma süreçleri ailede başlamakta ve edindikleri arkadaş çevrelerinde gelişmektedir. Bu iki toplumsallaşma aracı ile oluşturdukları toplumsal

cinsiyet kimlikleri kitle iletişim araçlarının da (filmler, kitaplar, televizyon dizileri, reklamlar, karikatürler) etkisi ile gelişmekte ve pekişmektedir (25, 88). Kitle iletişim araçları süre içinde çok hızlı bir dönüşüm ve değişim yaşamaktadır. Bu değişim süreci içinde kitle iletişim araçları etkili bir toplumsallaşma ve eğitim aracı konumuna erişmiştir. Kitle iletişim araçlarının bir toplumsallaşma ve eğitim aracı olarak tanımlanması; toplumun var olan kültürel değerlerini, normlarını, rollerini topluma içerdiği metin ve görsellerle tekrar tekrar aktararak öğretiyor, hatırlatıyor ve benimsetiyor olmasıdır (12, 25, 32, 88, 98).

Kitle iletişim araçları arasında özellikle televizyonun toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında basılı iletişim araçlarına göre daha etkili olduğu bilinmektedir. Televizyon görselliğe hitap etmesi sebebiyle tüm kitle iletişim araçları içerisinde bireyleri ve toplumları en fazla etkileyen iletişim aracı olarak kabul edilmektedir. Yapılan bazı araştırmalar, çocukların cinsiyet kalıp yargılarını, cinsiyete özgü meslekleri ve aile içi rolleri öğrenmede televizyondan etkilendiklerini göstermektedir. Bu araştırmalara göre, televizyonda erkeklere kadınlardan daha fazla başroller verilmekte ve genellikle bu roller saldırgan, kararlı, güçlü, profesyonel ve mantıklı roller iken kadınlar, duygusal, boyun eğici, bağımlı, cana yakın, yardımsever vb. rolleri üstlenmektedirler (36, 71, 99).

Bir iletişim biçimi olan reklamlar da çocuğun sosyalleşme sürecinde önemli bir rol oynamakta ve kültürel değerleri yansıtmaktadır. Reklam, büyük kitlelere ulaşabilme ve kodlanmış görselleri tekrar tekrar iletebilme özelliğinden dolayı cinsiyet kalıp yargılarının toplum içinde pekiştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Reklam anlatım dilinin kısa ancak etkili olması özelliği, cinsiyet rolleriyle ilgili pek çok iletiyi aktarmasını sağlamaktadır. Yapılan çalışmalarda reklamlarda toplumsal cinsiyet rollerinin toplumda var olduğu biçimde sunulduğu ve pekiştirildiği bildirilmektedir (88, 99, 100). Sonuç olarak, toplumda kadın ve erkeğe ilişkin cinsiyet rollerinin reklamlarda çocuklar tarafından toplumun onayladığı değerler çerçevesinde aktarıldığı ve pekiştirildiği, böylece toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği görülmüştür. Birçok çizgi filmlerde de kahraman erkektir, hemen hemen hiç kadın karakter bulunmamaktadır; yer verilen kadın kahramanların da çoğu çaresiz ya da erkeğe bağımlı olarak gösterilmektedir (71, 88, 99, 103).

Cinsiyet kalıp yargılarını gazete ve dergilerin haberlerinde, fotoğraflarında hatta karikatürlerinde bile açıkça görmek mümkündür. Farklı politik yaklaşımli dört Türk gazetesinin incelendiği bir çalışmada, cinsiyet rolleriyle ilgili kalıp yargıların sürdürüldüğü belirlenmiştir. Bu gazetelerde bağımsız olarak kadınlara erkekten daha az yer verildiği ve daha çok geleneksel rollerde temsil edildiği gözlenmiştir. Birçok gazetenin arka sayfasında her gün mutlaka bir mayolu kadın resmi ve altında haber değeri taşımayan üç cümle ile verilen mayolu güzel kadın hakkında bir yazıya rastlanır. Günümüz tüketim dünyasında kadın bedeni insanları cezbeden, baştan çıkaran bir figür olarak resmedilerek satış dünyasında bir araç olarak kullanılmaktadır. Bir mizah dergisinde yapılan çalışmada, karikatürlerde kadın cinselliğinin çok fazla kullanılması ve geleneksel cinsiyet kalıp yargılarının sürdürülmesi dikkat çekici bir nokta olarak değerdendirilmektedir (102). Yapılan araştırmalar değerdendirildiğinde, Türkiye televizyonlarında yayınlanan diziler, filmler, reklam, eğlence programları, gazete ve dergilerde kadın ve erkeklere farklı davranış kalıpları benimsetildiği görülmektedir. Bu durum cinsiyetçi değerdeleri pekiştirmekte, erkek egemen yapıyı yeniden üretmekte ve kadının toplumsal rolüne ilişkin meşrulaştırıcı bir işlev görmektedir (12, 88, 99, 100).

Ataerkil sistemin baskın eril kişiliği kitle iletişim araçları ile bireylerin algılarına daha rahat girmekte ve istenen imgeler yaratılmaktadır. Oluşan kalıp yargılar bireylerin yaşamları süresince davranışlarında, önyargılarında ve ayrımcı tutumlarında kendini göstermektedir. Bu bakımdan kitle iletişim araçlarının ne kadar tehlikeli ve etkili araçlar olduklarını görmek mümkün olabilmektedir (12, 25, 88, 99, 100, 103, 104).

2.3.5. Okul ve Öğretmenler

Sosyalizasyonun önemli bir diğer ajanı da okuldur. Çocuğun gelişiminin ilk yıllarında toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörler aile bireyleri ve yakın çevreleri ile sınırlı olmaktadır. Ancak ocukların okula başlamasıyla birlikte bu konudaki tutumları öğretmenlerinin davranışları doğrultusunda şekillenmeye başlamaktadır. Çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen önemli rol modellerden biri de öğretmenlerdir (13, 31, 34, 68, 96, 106).

Bireyler içinde buldukları kültürel yapıyı ve yapının gereksinim duyduğu kişilik özelliklerini okulda dâhil oldukları sistematik eğitim-öğretim faaliyetleri yoluyla edinmektedirler. Okul toplumsal yapının gereksinim duyduğu bireyleri yetiştirmek ve

bu sayede toplumsal yapının devamını sağlamak rolünü üstlenmektedir. Okul bir nevi toplumsal yapının birey için küçük minyatürü işlevini görmektedir. Uygun olmayan davranışlar karşısında verilen yaptırımlar, ceza ve ödül sistemi, onay gören davranışlar ve toplumun bireyden bekledikleri okullarda verilmektedir. Bu toplumsal kimlik kavramının oluşması süreci cinsiyet kavramından ayrı düşünülmemektedir (40, 41, 42, 43, 44, 45).

Okul, bireyin kadın ve erkek rollerine hazırlandığı, toplumsal cinsiyetin yeniden üretildiği en önemli kurumlardan biri olarak görülmektedir. Okulun asli bileşeni olarak okul kültürünü belirleyen öğretmenler ve okul yöneticileri toplumsal cinsiyet kodlarını benimsemiş, içselleştirmiş bir kesimi oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin yetiştirildikleri başta eğitim fakülteleri cinsiyetçi pratikleri tahkim eden bir işleve sahiptir. Müfredat, ders kitapları toplumsal cinsiyete dayalı ayrımı destekler şekilde hazırlanmakta, kızlara ve erkeklere eşitliği içermeyen roller benimsetilmeye çalışılmaktadır. Eğitim sürecinden geçen bireyler cinsiyetçi yaklaşımları tümüyle doğru kabul etmekte, böylece egemen sistemin devamını destekleyen eğitim politikaları amacına ulaşmış olmaktadır. Dolayısıyla okul kültürünün eril yapıyı üretmesi kaçınılmaz bir hale gelmektedir (34, 37, 95).

Okulda öğrencilere okulun genel, akademik ve duygusal iklimi ile öğretmenlerin cinsiyetçi sistemin ne denli farkında oldukları veya olmadıklarına göre değişebilen, erkek egemen toplumsal yapı ve değerler benimsetilmektedir (30, 31, 32, 33). Cinsiyetçi kültürün yansımaları ve egemen ideolojinin kendi varlığını koruyup kendini yeniden ürettiği bir alan olma özelliği taşıyan eğitim kurumlarında, sosyalleşme süreci içinde bireylere verilen her cinsiyetçi değer cinsiyetçiliğin meşru ve doğru kabul edilip yeniden üretilmesine hizmet edecektir. Kendi varlığını ve içinde yaşadığı sosyal yapılanmayı, kültürü yeni yeni kavrayan ilköğretim öğrencilerine verilecek her cinsiyetçi değer daha uzun yıllar o ülkenin kültüründe cinsiyetçiliğin diri ve canlı tutulacağını, cinsiyetler arası eşitsizlik ve dengesizliğin devam edeceğini göstermektedir (34, 41, 44, 46, 50).

Eğitim sürecinde çocukların eğitim öğretimi sağlayan ve rehberlik eden tek kaynak ders kitapları değildir. Ders kitaplarının dışında, eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren, belirleyen, direkt etkide bulunan, yapıp ettikleri ve söyledikleriyle çocuklar üzerinde kalıcı izler bırakan öğretmenlerdir (36, 37, 39, 41). Bu nedenle cinsiyetçiliğe

ilişkin öğretmen algıları, inançları ve kabulleri eğitim sürecinde geleneksel cinsiyetçiliğin yeniden üretilmesinde ders kitaplarının yanında çok daha ayrı bir önem arz etmektedir. Öğretmenlerin içinde buldukları kültürdeki cinsiyet rolü ayrımcılığının ne ölçüde farkında oldukları ve buna karşı tavırları sınıfta çocuklarla iletişimi, tavır ve davranışlarını, uygulamalarını etkileyebilmektedir. Bu açıdan ders kitaplarının yanında öğretmenlerin de cinsiyetçilik algısının değerlendirilmesi eğitim sürecinde cinsiyetçiliğin yeniden üretiminin saptanması açısından oldukça önemli görülmektedir. Çünkü öğrenciler okulda öğrendiklerini yalnızca ders materyalleri aracılığıyla değil yaşayarak da öğrenmektedir (34, 46, 47, 48, 49, 50, 51).

Öğretmenlerin içinde yetişmiş oldukları sosyal ortam, sosyalleşme biçimleri ve aldıkları eğitim, genelde onların neyin geleneksel olduğunu sormalarını engellemektedir. Öğretmenlerin cinsiyet ayrımcılığını fark etmemeleri, sorgulamamaları, özen göstermemeleri ve bundan rahatsız olmamaları öğretmenlerin de cinsiyetçiliği içselleştirmiş olduklarını göstermektedir. Araştırmalar, öğretmenlerin okullarının erkek egemen bir yapıda olup olmadığı konusunu sorgulamadan görmezden geldiklerini; bu nedenle cinsiyetçi yaklaşımlara, ders kitaplarının tutucu ve hatta cinsiyetçi içeriklerine dikkat etmediklerini ortaya koymaktadır (15, 34, 44, 51, 70).

Öğretmenlerle yapılan çalışmalar sonucunda öğretmenlerin cinsiyetçilik konusunda var olan yargıları süregelen şekliyle benimsediklerini ve sorgulamadan uyguladıklarını göstermektedir (15, 33, 34, 35, 38, 41, 42, 43, 45, 51, 105, 112, 114). Öğretmenlerin geleneksel kadın erkek rollerine uygun tutum ve davranışları, geleneksel rol kalıplarının çocukların zihinlerinde pekişmesini sağlamaktadır. Kızların şefkat, sosyal duyarlılık gibi özellikleri ile ev işi, çocuk bakımı gibi özel alana ilişkin beceriler geliştirmesi; erkeklerin ise bağımsızlık ve yarışmacılık gibi özelliklerin yanı sıra teknik bilgilerle kamusal alana ilişkin beceriler geliştirmesi beklenmekte ve öğretilmektedir. Öğretmenler tarafından kızlar düzenli, sorumlu, devamlı, uysal, disiplinli, ezberci diye nitelendirilirken, erkekler daha zeki fakat tembel ve dağınık olarak nitelendirilmektedir. Kız çocukların edilgen, utangaç, terbiyeli, itaatkâr olmaları istenirken, erkek çocuklar şiddete eğilimli, hatta özendirici, girişimci yetiştirildikleri görülmektedir (41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 110, 111, 112).

Öğretmenler her ne kadar öğrencilere eşit davrandıklarını düşünseler de farkında olmadan kız ve erkek çocuklara farklı davranmaktadırlar. Özellikle öğretmenlerin

cinsiyet ile ilgili kalıp yargıları öğrenci davranışları üzerinde belirleyici bir etken olabilmektedir. Fakat hem kadın öğretmenler hem de erkek öğretmenler genelde cinsiyetten bağımsız olarak öğrencilerin boyun eğen ve pasif bir yapıya sahip olmalarını isterken, taşkınlık, yarışma ve bağımsızlık gibi niteliklere sahip olmamalarını istemektedirler. Bu durumda kızlar bu rolleri daha kolay benimsedikleri için okulu daha çok sevmekte ve akademik yönden erkeklerden daha başarılı olmaktadır. Ancak öğretmenler, öğrenimleri boyunca kız öğrencilere “çok çalışmazsan başaramazsın” mesajı verirken, erkek çocuklara “biraz daha çalış başaracaksın” mesajı vermektedirler. (41, 42, 43, 44, 45, 46). Öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımı, ders kitaplarındaki cinsiyetçi öğeler gibi pek çok faktör erkek öğrencileri gelecek iş yaşamına hazırlayıp, daha aktif ve girişken bireyler olmalarını desteklerken; kız çocuklarını daha çok ev işlerinde ve çocuk bakımı gibi konularda iyi olmaya teşvik etmektedir. Böylece öğretmenler çocukları cinsiyet rollerine uygun davranışlara yönlendirerek, kadın ve erkeğe yönelik başarının sınırlarını belirlemektedirler (50, 52, 53, 55, 56).

Kız ve erkek öğrencilerin nasıl davranmaları, nasıl giyinmeleri gerektiği, toplumun onlardan beklentileri, hangi meslekleri seçmelerinin kendileri için daha iyi olduğu gibi toplumsal cinsiyet rolleri önce ailede öğretilmekte, sonra okullarda pekiştirilmekte ve devamı sağlanmaktadır. Eğitim sürecindeki cinsiyetçilik ile ilgili yapılan çalışmalar, toplumsal yaşamın her alanında kadınların karşılaştıkları “ayrımcılık” olgusunun ve kadını ikincil konuma iten “cinsiyetçi” bakışın çözümlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında, eğitim sürecinin ve uygulamalarının gizli gücünü ortaya koymaktadır (34, 52, 53, 54). Eğitim, geleneksel cinsiyetçi kalıp yargıların yeniden üretilmesinin yanında kadınların kendi güçlerini ve kendilerini güçsüzleştiren mekanizmaları fark edebilmeleri ve bunları dönüştürebilmeleri için ortam yaratma gizilini de içinde barındırmaktadır. Eğitim sürecinin bu gücünün olumluya kullanılmasının değeri ve anlamı önemli görülmektedir. Çünkü eğitim, var olan sosyal yapıyı oluşturan toplumsal ve ekonomik yaşamdaki cinsiyetçiliğin yeniden üretilmesini sağlayan bir kurum olmakla birlikte, bu cinsiyetçi örüntüleri dönüştürebilecek ve her iki cins için de eşit bir yapılanma oluşturabilecek gücü de kendinde barındırmaktadır (44, 45, 50, 94, 95).

Türkiye'nin imza attığı iki uluslararası belgeden biri olan ve toplumsal cinsiyet duyarlılığının sağlanmasını öngören Pekin Deklarasyonu sonuçlarına göre kalıplaşmış

cinsiyet rollerinin ısrarla kullanılmasının kızların okula erişiminin ve okula devamının önünde bir engel olduğu vurgulanmaktadır. Pekin Eylem Planı, eğitimin her düzeyi için toplumsal cinsiyete duyarlı öğretim programlarının oluşturulmasını ve uygulanmasını öngörmektedir (47, 61, 96). Cinsiyetçilikle mücadeleyi öngören Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslar arası Sözleşmesi olan CEDAW'ın 5. maddesine göre “kadın veya erkeği diğerine göre aşağılayan; kadın veya erkeğin diğerine göre daha üstün olduğunu savunan veya kalıplaşmış cinsiyet rollerini temel alan rolleri öngören tüm adet, uygulama, geleneksel davranış ve önyargıların ortadan kaldırılmasını sağlamakla yükümlü kılmaktadır”. Aynı belgenin eğitimle ilgili olan 10. maddesinin (c) bendinde ise, eğitimin bütünleştirilerek güçlendirilmesi, farklı eğitim türlerinin geliştirilmesi, okul öğretim programlarının ve özellikle de okul kitaplarının gözden geçirilmesi ve öğretim yöntem ve tekniklerinin yeniden oluşturulması, bu amacın gerçekleştirilmesinin gerekliliği öngörülmektedir (49, 57, 60, 96).

2.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi

2.4.1. Dünya’da Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi

- 1945 yılında BM'nin kuruluşuna ilişkin Taslak BM Anlaşmasının ele alındığı konferansta, "erkekler arasında eşitlik" maddesi “kadınlar ve erkekler arasında eşitlik” olarak değiştirilmiştir (60, 61, 116).
- 1946 yılında, “Birleşik Milletler Kadının Statüsü Komisyonu (BMKSK)” kadın erkek eşitliği ve kadının toplumsal konumunun yükseltilmesi ile ilgili bir komisyon olarak kurulmuştur (60, 61, 116).
- 1948 yılında kabul edilen “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi”nin birinci ve ikinci maddelerinde, “bütün insanların eşit doğdukları ve herkesin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka bir görüş, ulusal ve toplumsal köken, doğuş ya da benzeri başka bir statü gibi herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, bu bildirmede belirtilen tüm hak ve özgürlüklere eşit biçimde sahip olduğu” vurgulanmıştır (60, 61, 116).

- Birleşmiş Milletler 1975-1985 yılları arasındaki on yılı “Dünya Kadın On Yılı” olarak ilan etmiş olup bu on yılın en önemli girişimi 1979 yılında BM Genel Kurulunda kabul edilen “Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)” dır. Uluslar arası yasa niteliğinde olan bu sözleşme 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açılmış olup, 18 Mart 2005 tarihi itibariyle 180 ülke sözleşmeyi imzalayarak parlamentolarında onaylamış, 98 ülke ise sadece imzalamıştır. BM Kadın on yılı bir dizi Dünya Kadın Konferanslarının yapıldığı bir süre olmuştur. 1975’te Mexico City’de, “Birinci Dünya Kadın Konferansı” yapılmış ve ortaya çıkan eylem planında, BM’ye üye ülkelerde kadın sorunlarına çözüm getirecek ulusal mekanizmaların kurulması önerilmiştir. İkinci Dünya Kadın Konferansı 1980 yılında Kopenhag’da yapılmış, daha sonra 1985 yılında Nairobi’de, "Kadın İçin Eşitlik, Kalkınma ve Barış konularında Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı'nın Değerlendirilmesi" amacıyla bir konferans yapılmış ve “Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Dönük Stratejileri” kabul edilmiştir. Benzer çalışmalar Avrupa Bölgesi’nde de yapılmış ve Avrupa Konseyi 1979 yılında kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik ilk komitesini kurmuştur (60, 61, 116).
- 1992 yılında Avrupa Konseyi bünyesinde Kadın-Erkek Eşitliği Yönetim Komitesi (CDEG) kurulmuş olup, Komite Konsey içinde kadın-erkek eşitliği konusundaki en öncelikli kuruluş olmuştur (60, 61, 116).
- Kadının insan hakları kavramını BM süreçlerine dâhil eden Dünya İnsan Hakları Konferansı, 1993 yılında Viyana’da yapılmış, uluslararası kadın hareketi için bir dönüm noktası olmuştur (60, 61, 116).
- 1994 yılında Kahire’de BM tarafından Uluslar Arası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD) düzenlenmiş, bu konferans “Üreme Sağlığı ve Üreme Hakları” konularını tanımlayarak vurgulamıştır (60, 61, 116).
- 1995 yılında Pekin’de 189 ülke temsilcisinin katılımıyla gerçekleştirilen “4. Dünya Kadın Konferansı” kadın hakları konusunda toplanmış, konferansın

sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu isimli iki belge kabul edilmiştir. Pekin Deklarasyonu'nun 8. maddesi, kadın ve erkeklerin eşit haklarına ve doğuştan değerli olduklarına ve BM Kuruluş Yasası'nda kabul edilen diğer karar ve ilkelere, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne ve diğer uluslar arası İnsan Hakları Belgeleri'ne, özellikle CEDAW ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne, Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu ve Kalkınma Hakkı Bildirgesi'ne bağlılığı içermektedir. Pekin'de 1995 yılında yapılan IV. Dünya Kadın Konferansı eylem platformunda ise kadının güçlendirilmesi için ulusal mekanizmalar önerilmiştir. Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Dönük Stratejiler ve 1995 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Pekin Eylem Platformu'nun tam olarak uygulanması amacıyla 59 ülkeden katılımcılarla Haziran 2000'de New York'ta beş yılda edinilen kazanımlar, karşılaşılan engeller, son beş yılda Dünya'da meydana gelen değişmelerin, kadın gündemine yansımaları ve geleceğe yönelik eylem ve girişimlerin ele alındığı; "Kadın 2000, 21. Yüzyıl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış (Pekin+5)" başlıklı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Özel Oturumu gerçekleştirilmiştir (60, 61, 116).

- Birleşmiş Milletler Yeni Bin Yıl Kalkınma Hedefleri Bildirgesi 2000 yılında kabul edilmiştir. Bildirge sekiz hedef olarak belirlenmiş, 3. hedef, "Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik ederek kadının durumunun güçlendirilmesi" olarak ifade edilmiştir (59).
- BMKSK, Türkiye'nin de katıldığı 51'inci dönem toplantısı 26 Şubat-9 Mart 2007 tarihleri arasında New York'ta gerçekleştirilmiştir. Bu toplantının ana teması, "kız çocuklarına karşı her türlü ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesi" olup "sonuç belgesinin uygulanması sürecinin değerlendirilmesinde, erkeklerin ve erkek çocuklarının cinsiyet eşitliğine ulaşmadaki rolü" olarak belirlenmiştir (35, 60, 61, 62, 72, 75).

2.4.2. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi ve Politikalar

- 1924 yılında yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim tek sistem altında toplanarak kadınlara erkeklerle eşit eğitim imkânları sağlanmıştır (35, 49).
- 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu ile kadının sosyal hayatı çağa uygun olarak yeniden düzenlenmiş ve kadına temel haklar verilmiştir. Kadınlar boşanma hakkı, velayet hakkı ve malları üzerinde tasarruf yetkisine sahip olmuşlardır (60, 61, 62, 63, 116).
- 1930 yılında yerel yönetimlerde seçme ve seçilme hakkına sahip olan kadınlar 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur (60, 61, 62, 63, 116).
- 1935 yılında kadınların seçme ve seçilme hakkını ilk kez kullandığı seçimlerde Parlamento’daki kadın üye sayısında % 4,6’ya ulaşılmıştır (60, 61, 62, 63, 116).
- 12. Uluslararası Kadın Konferansı, 1935 yılında Atatürk’ün himayelerinde İstanbul Beylerbeyi Sarayı’nda toplanmıştır (60, 61, 62, 63, 116).
- 1965 yılında Nüfus Planlaması Hakkında 557 Sayılı yasa çıkarılmış, bu yasa geriye dönüşümlü aile planlaması yöntemlerinin serbest bırakılmasını, bireylerin üreme haklarını kullanabilmelerini ve özellikle kadın sağlığı yönünden önemli kazanımlar getirmiştir (60, 61, 62, 63, 116).
- 1983 yılında, kadının üreme hakkına daha duyarlı olan ve ona istemediği gebeliğini sonlandırmada karar yetkisi veren Nüfus Planlaması hakkında 2827 Sayılı Yasa kabul edilmiştir (60, 61, 62, 63, 116).
- 1985 yılında Türkiye, CEDAW sözleşmesini imzalamıştır (Sözleşme, 1986’da TBMM tarafından onaylandı) (60, 61, 62, 63, 116).

- 1990 yılında Türkiye "Çocuk Hakları Sözleşmesi"ni imzalamıştır (1994'te TBMM tarafından onaylandı). Kadın-erkek eşitliği ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi konularında savunuculuk ve uygulamaları izlemede önemli bir mekanizma olan “Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü” (KSSGM) kurulmuş ve daha sonra adı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) olarak değiştirilmiştir. Tecavüz mağdurunun hayat kadını olması halinde cezanın indirilmesini öngören kanun hükmü, TBMM tarafından yürürlükten kaldırılmıştır (13, 58, 60, 61, 62, 63, 116).
- 1994 yılında Türkiye, Kahire-Nüfus ve Kalkınma Konferansı'na resmi düzeyde katılarak bütün kararları kabul ederek imzalamıştır (60, 61, 62, 63, 116).
- 1995 yılında, Pekin-IV. Dünya Kadın Konferansı'na resmi düzeyde katılarak bütün kararları çekincesiz olarak imzalamıştır (60, 61, 62, 63, 116).
- 1997 yılında, zorunlu temel eğitimi beş yıldan sekiz yıla çıkaran 4306 Sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir (49, 60, 61, 62, 63, 116).
- 1998 yılında aile içi şiddete uğrayan kişilerin korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını düzenleyen 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. Bu düzenleme ile Türkiye’de ilk kez aile içi şiddet kavramı hukuksal metinde tanımlanmış ve aile içi şiddetin vuku bulunduğu durumlarda mağdurun şikâyeti olmaksızın (üçüncü şahısların bildiriyle) polis ve adalet mekanizmasının harekete geçmesi sağlanmıştır. Yasanın uygulanmasından kaynaklanan aksaklıkların giderilmesi amacıyla söz konusu yasada değişiklik içeren düzenleme 4 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yapılan değişiklik ile şiddet olgusu geniş yorumlanarak aile içi şiddet yalnızca eşler arası şiddet olarak algılanmaktan çıkarılmıştır. Bu düzenlemeyi takiben uygulamaya ilişkin bir Yönetmelik hazırlanarak 1 Mart 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir (49, 60, 61, 62, 63, 116).
- 2002’de kadın-erkek eşitliğinde önemli maddeler içeren yeni Medeni Kanun yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, yeni Medeni Kanun’un yürürlüğe girmesi ile birlikte

Aile Mahkemeleri kurulmuş ve 2003 yılında bu mahkemeler adli sistem içinde yerini almıştır (49, 60, 61, 62, 63, 116).

- 2003 yılında, çalışma hayatını düzenleyen Yeni İş Kanunu'nda yapılan düzenlemeler ile çalışma yaşamında kadın erkek eşitliğinin sağlanması yönünde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. İş Kanununda, işverenin biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamayacağı, aynı veya eşit değerde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştıramayacağı, cinsiyet, medeni hal ve aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğumun iş akdinin feshi için geçerli sebep oluşturamayacağı hükümleri yer almıştır. İşyerinde cinsel taciz ve kısmi çalışmaya ilişkin hükümler de ilk kez kanunda yer almıştır. Ayrıca kadın çalışanlara verilen ücretli doğum izin süreleri de artırılmıştır. Bununla birlikte 4857 sayılı yeni İş Kanunu ile esnek çalışma yöntemlerinin bir kısmı yasal temele kavuşmuştur (60, 61, 62, 63, 116).
- 2004 yılında Anayasanın 10. maddesine “kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür” hükmü eklenmiştir. Yapılan bu değişiklikle devlet cinsiyete dayalı ayırım yapmamanın ötesinde, kadınla erkeğin her alanda eşit haklara, eşit imkânlarla kavuşması için düzenlemeler yapmak, gerekli tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır. 7 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleştirilen düzenleme ile Anayasamızın 90. maddesine “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır” hükmü eklenmiştir. Bu değişiklikle herhangi bir uyuşmazlık durumunda Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi de dâhil olmak üzere, temel hak ve özgürlükleri hedef alan uluslararası anlaşmalar ulusal düzenlemeler karşısında öncelikli konuma getirilmiştir (60, 61, 62, 63, 116).

- Yeni Türk Ceza Kanunu 1 Haziran 2005'te yürürlüğe girmiştir. Yeni Türk Ceza Kanunu'nda kadının mağdur olduğu birçok suç topluma karşı işlenen suçlar kapsamından çıkarılıp, kişilere karşı işlenen suçlar kapsamına alınarak cezaları ağırlaştırılmıştır. Ayrıca, töre cinayetleri faillerinin kanunda öngörülen en ağır ceza olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılması hükmü getirilmiştir. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmalarının belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında olduğuna ilişkin düzenlemenin bulunduğu Belediyeler Kanunu yürürlüğe girmiştir. Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu çalışmalarına başlamıştır (60, 61, 62, 63, 116).
- 2006'da "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır. Türkiye, üyesi olduğu Birleşmiş Milletlerin kadın erkek eşitliği konusunda uluslararası düzeyde organize ettiği toplantıların hepsine resmi düzeyde katılarak alınan kararları imzalamıştır. Pekin IV. Dünya Kadın Konferansı'nın önerileri paralelinde Türkiye'de sayıları 15'e ulaşan "Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri" üniversiteler bünyesinde kurulmuş olup halen faaliyetlerini sürdürmektedir (60, 61, 62, 63, 116).

2.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kadın Sağlığına Etkisi

Toplumsal cinsiyet rolleri hem kadınların, hem de erkeklerin yaşamını şekillendirmekle beraber kaynaklara ulaşma ve elde etmede yaşamın her alanında cinsiyetler arasında eşitsizlikleri belirleyen bir anlam taşımaktadır. Kültürel olarak “kadın olmaya” daha az değer verilmesi, kadının yaşamını ve sağlığını olumsuz etkilemektedir (58, 79, 89, 117). Doğumdan önce başlayan cinsiyet ayrımcılığının göstergesi olan gebelik süresince kız çocuk istenmemesi ve gebelik sonucunun kız cinsiyeti olması halinde gebeliğin sonlandırılması, daha çok Afrika ve Arap kültüründe görülen genital mutilasyon, bekâret denetimi, adölesan evlilikler ve bu evliliklerin sonucu olan adölesan gebelikler, gebelik ve doğumla ilgili komplikasyonlar, ataerkil toplumun dayattığı gelenekler, töreler, toplumsal baskı, kadınların yaşamlarının hemen her döneminde maruz kaldıkları şiddet ve günümüzde oldukça ‘görünür’ olan kadın cinayetleri, kadınların en çok ihmal edildiği dönemlerden olan menopoza ve sonrası dönem hastalıkları, kadının statüsünün düşük olması gibi sorunlar kadın cinsiyetinin yaşadığı olumsuz durumların en önemli göstergelerindendir (68, 78, 79, 81, 87).

Kadının toplumdaki statüsü başta üreme sağlığı olmak üzere kadının fiziksel, sosyal ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (2, 3, 87, 89, 117, 118). Türkiye, Anayasa ve yasalarıyla kadın-erkek eşitliğini güvence altına almış, ayrıca Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) öncelikli olmak üzere, Avrupa Sosyal Şartı, Çocuk Hakları Sözleşmesi, ILO, OECD, AGİK gibi kuruluşların sözleşme, karar ve tavsiyeleri, Kahire Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Planı, 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı ve Pekin Deklarasyonu ve Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde ulusal mevzuatına aktarması gereken kadın-erkek eşitliği ile ilgili AB direktifleri doğrultusunda politikalar geliştirmeyi, yasal düzenlemeler yapmayı ve bu yasaları uygulamaya geçirmeyi taahhüt etmiştir (2, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64). Kadınlar eşitlikçi ulusal ve uluslararası mevzuatın varlığına rağmen, ülkelerin gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun hala hayatın temel alanlarında ayrımcılığa maruz kalmakta, ayrımcılığın yaşandığı alanlardan biri olan sağlıkta da var olan haklardan eşit şekilde yararlanamamaktadırlar (2, 13, 59, 62, 63, 66, 68).

Sağlık alanındaki eşitliğin, kadınların sağlık hizmetlerinden erkeklerle eşit düzeyde yararlanmasının ötesinde kadın sağlığını etkileyen toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılığı ve sosyo-ekonomik koşulları da içermesi gerektiği anlayışı, kadın sağlığına yönelik çalışmalara yeni bir boyut kazandırmaktadır. Kadın sağlığını sadece doğurganlık döneminde üreme sağlığıyla sınırlandıran geleneksel bakış açısının yerini kadının doğumdan ölüme kadar tüm yaşam dönemlerinde biyolojik, genetik, çevresel, psikososyal ve ekonomik faktörlerin tamamını kapsayan çağdaş yaklaşımın almasıyla beraber “toplumsal cinsiyet” sağlık alanındaki kilit kavramlardan biri olarak kabul edilmiştir (16, 20, 23, 89, 98, 112, 114, 132).

2.6. Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Kadın Sağlığında ve Toplumun Bilinçlendirilmesinde Hemşirenin Rolü

Kadın sağlığıyla ilgili olarak özellikle üreme sağlığına ilişkin konular cinsiyet ayrımcılığının en çok yapıldığı alandır. Çünkü kadınların yaşamları boyunca üreme sağlığı ile ilgili sorunları yaşama olasılıkları erkeklerden daha yüksektir. Gebelik, doğum ve düşüğe bağlı sorunları cinsiyetleri nedeniyle yalnız kadınlar yaşamaktadır (2, 3, 65, 76, 81, 86). 15-44 yaş grubunda toplam hastalık yükü içinde üremeye ilişkin hastalık yükü hesaplandığında, üreme sağlığı yükü kadınlarda (%36.6) erkeklerin (%12.3) üç katı olarak bulunmuştur (86). Buna rağmen toplumun cinsiyeti nedeni ile “kadın cinsiyetine” biçtiği rol ve beklentileri kadının üreme sağlığını olumlu yönde etkileyecek olan haklarından (sağlık hizmetine ulaşma ve faydalanma) yararlanamamasına neden olmaktadır. Çünkü sağlık hizmetlerine erkekler kadınlara göre öncelikli olarak ulaşmakta ve faydalanmaktadır (2, 3, 65, 76, 81, 86, 89).

Kadının cinsiyeti nedeniyle yaşadığı üreme sağlığı sorunlarının azaltılmasında ve önlenmesinde sağlık ekibi içerisinde yer alan hemşirelerin önemli rolleri bulunmaktadır. Hemşirelerin kadınların sağlığını korumak, yükseltmek ve hastalıkları önlemek için kadının tüm yaşam dönemleri boyunca kapsamlı bir sağlık hizmeti sunmaları, kadına yönelik pozitif ayrımcılık bakış açısıyla sundukları bakım hizmetlerinde kadınların sağlık bakım ihtiyaçlarına öncelik tanımaları gerekmektedir (89).

Hemşireliğin temel amaçlarından biri bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir Hemşirelerin bakım verici ve koruyucu rollerinin yanı sıra eğitim ve danışmanlık rolleri de bulunmaktadır (89, 117, 118, 119, 120, 121). Araştırmalarda kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolü gelişimde etkili olan modellerden en önemlilerinin ebeveynler ve öğretmenler olduğu ve çocukların bu rol modellerini içselleştirdikleri belirtilmektedir (11, 20, 70).

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının oluşturulması, devam ettirilmesi ve yeniden üretilmesinde bireylere yol gösteren, rehberlik eden, yapıp ettikleriyle bireylere model olan, nesiller boyu cinsiyet rollerinin aktarımını sağlayan öğretmenlerin cinsiyet rolleri ile ilgili tutumlarının belirlenmesi eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasında önemli bir adım olarak görülmektedir. Ebeveynler ve öğretmenlerin bilinçlendirilmesinde özellikle hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Hemşireler kadını güçlendirmede çok önemli rollere sahiptirler. Bu nedenle kadın sağlığı hemşireleri toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları eşitlikçi yönde geliştirmede kilit rol oynamaktadır. Bu araştırmanın toplumsal cinsiyet perspektifi ile öğretmenlerin üniversite eğitiminde cinsiyet rolleri tutumlarına dair politika ve stratejiler üretilmesi ve toplumsal cinsiyet konusunda hemşirelik literatürüne katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü'nde öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının kadın sağlığı hemşireliği açısından değerlendirilmesidir.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

H₁: Üniversite dördüncü sınıfta öğrenim gören ilköğretim eğitimi bölümü öğrencileri toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahiptir.

H₀: Üniversite dördüncü sınıfta öğrenim gören ilköğretim eğitimi bölümü öğrencileri toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahiptir.

3.3. Araştırmanın Şekli

Bu çalışma, Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü'nde öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının kadın sağlığı hemşireliği açısından değerlendirilmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılmıştır.

3.4. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Bu araştırma, Adıyaman ili sınırları içinde yer alan Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü'nde lisans öğrenimi gören dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma kapsamına Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinin tamamı alınmıştır. Araştırmanın uygulandığı üniversiteye ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Araştırmanın uygulandığı Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümünde; İlköğretim Matematik Eğitimi Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Fen Bilgisi Eğitimi Bölümü bulunmaktadır. Çalışmanın yapılması planlanan bölümlerde akademik personel sayısı; İlköğretim Matematik Eğitimi bölümünde iki yardımcı doçent, beş araştırma görevlisi; Sınıf Öğretmenliği bölümünde beş yardımcı doçent, üç öğretim görevlisi, iki okutman, iki araştırma görevlisi; Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümünde bir profesör, iki yardımcı

doçent, bir araştırma görevlisi; Fen Bilgisi Eğitimi bölümünde bir profesör, bir doçent, iki yardımcı doçent, iki öğretim görevlisi, iki araştırma görevlisi olmak üzere toplam 31 öğretim elemanı görev yapmaktadır. Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü'nde 2010-2011 eğitim öğretim yılı itibariyle İlköğretim Matematik Eğitimi bölümünde 33, Sınıf Öğretmenliği bölümü 107, Sosyal Bilgiler Eğitimi bölümü 35, Fen Bilgisi Eğitimi bölümü 30 öğrenci olmak üzere toplam 205 dördüncü sınıf öğrencisi öğrenim görmektedir.

3.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Adıyaman Üniversitesi'ne bağlı Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümleri oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçilmeyip evrenin tamamı örnekleme alınmıştır. Buna göre Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümleri'nde öğrenim gören 102 kadın, 103 erkek olmak üzere toplam 205 dördüncü sınıf öğrencisi araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Ancak anketin yapıldığı günlerde toplam 18 (kadın=7, erkek=11) öğrenci araştırmaya katılmak istememiştir. Bu nedenle araştırmaya katılmayı kabul eden 95 kadın, 92 erkek öğrenci olmak üzere toplam 187 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini oluşturan bölümlerin isimleri ile örnekleme alınmış dördüncü sınıf öğrencilerin cinsiyetlerine göre sayıları Çizelge 3.1'de yer almaktadır.

Çizelge 3.1.Araştırmanın Örneklemine Alınacak Bölümler Ve Cinsiyetlerine Göre Öğrenci Sayıları*

Bölümler	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
İlköğretim Matematik Eğitimi	17	15	32
Sınıf Öğretmenliği	48	46	94
Sosyal Bilimler Eğitimi	12	19	31
Fen Bilimleri Eğitimi	18	12	30
Toplam	95	92	187

* Araştırmada örneklem seçilmeyip, evrenin tamamı örnekleme alınmıştır.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma, 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında Adıyaman il merkezi sınırları içinde bulunan Adıyaman Üniversitesi İlköğretim Eğitimi Bölümü ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, araştırmaya katılmayı kabul eden 187 öğrenciden elde edilen verilerle sınırlıdır.

3.7. Araştırmanın Sayıltıları

- Seçilen örneklem, evreni temsil edebilecek büyüklüktedir.
- Araştırmaya katılan öğrenciler veri toplama formlarını kendi istekleri ile cevaplamışlardır.
- Araştırma konusundaki literatür taraması araştırmanın geçerliği bakımından yeterlidir.
- Kullanılan ölçme aracıyla ve izlenen yöntemle araştırmanın amaçlarına ulaşılabilir.

3.8. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplamak amacıyla öğrencilerin demografik özelliklerini belirlemek için hazırlanmış olan “Sosyodemografik Özellikler Anket Formu” ve Zeyneloğlu tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği” (Cronbach Alfa Güvenilirlik Katsayısı 0.92) kullanılmıştır.

Sosyodemografik özellikler anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; öğrencilerin ve ebeveynlerinin sosyo-demografik özellikleri; yaş, medeni durum, doğum yeri, ilköğretim ve liseyi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığı yer, mezun olunan lise türü, şu anda yaşadığı yer, kardeş sayısı, aile tipi, ebeveynlerin öğrenim durumu ve mesleği ile ilgili özelliklerine yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen sorular (18 yaşına kadar evde birlikte yaşadığı kişiler, ebeveynlerin evlenme şekli, ebeveynlerin nikâh şekli, öğretmenlik mesleğini seçmesinde etkili olan kişiler ve öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri) bulunmaktadır (Ek-1).

Zeyneloğlu tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği” tutum cümleleri beş alt boyut ve toplam 38 maddeden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan TCRTÖ’ye verilen yanıtlar her bir maddeye verilen toplam puanlar üzerinden

değerlendirilmiştir. Ölçekte yer alan maddeler “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” seçenekleri olan 5’li likert tipi bir ölçek ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin ölçekten alabilecekleri maksimum puan “190”, minimum puan ise “38”dir. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekte toplumsal cinsiyet rolleri; eşitlikçi cinsiyet rolü (4, 8, 12, 13, 18, 20, 22, 27 no’lu maddeler), kadın cinsiyet rolü (1, 5, 16, 19, 21, 29, 31, 37 no’lu maddeler) , evlilikte cinsiyet rolü (2, 6, 9, 10, 14, 15, 26, 36, no’lu maddeler), geleneksel cinsiyet rolü (3, 7, 11, 17, 23, 24, 25, 32 no’lu maddeler), erkek cinsiyet rolü (28, 30, 33, 34, 35, 38 no’lu maddeler) olmak üzere beş boyutta incelenmektedir. Buna göre eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü boyutlarının alabileceği maksimum puan “40”, minimum puan ise “8” dir. Erkek cinsiyet rolü boyutunun alabileceği maksimum puan “30”, minimum puan ise “6” dır (Ek-2) (77).

3.9. Verilerin Uygulanması

Araştırma Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Etik Kurul Başkanlığı (Ek-3) ve Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı’ndan yazılı izin (Ek-4) alındıktan sonra 16-31 Mayıs 2011 tarihleri arasında yapılmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanmasında dersin sorumlu öğretim elemanından sözel izin alınarak derse başlanmadan ilk 5-10 dakikalık süre kullanılmıştır. Araştırma uygulamasından önce öğrencilere araştırmanın amacı ve nasıl uygulanacağı hakkında bilgilendirme yapıp öğrencilerin yazılı ve sözlü onamı alındıktan sonra veri toplama formları uygulanmıştır. Öğrencilerin veri toplama araçlarını bireysel olarak doldurmaları sağlanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanması yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

3.10. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS for Windows 17 (Statistical Package for Social Sciences) bilgisayar programında değerlendirilmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri bağımsız değişkenleri, TCRTÖ puanları ise

bağımlı değişkenleri oluşturmaktadır. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyi için $p < 0,05$ değeri kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tutum puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan One-Sample Kolmogorov-Smirnov testlerine göre tutum puanlarının normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Araştırma bulgularının değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler) kullanılmıştır. Hipotez testleri olarak t-testi (independent samples t-testi), Oneway Anova analizleri yapılmıştır.

3.11. Araştırmanın Zaman Çizelgesi

Çizelge 3.2. Araştırmanın zaman çizelgesi

Aşamalar	Şubat- Mart 2011	Nisan- Mayıs 2011	Haziran- Temmuz 2011	Ağustos- Eylül 2011	Ekim- Kasım 2011
Planlama, izinler					
Anket hazırlama					
Literatür taranması					
Verilerin toplanması					
Verilerin bilgisayara girişi ve kalite kontrol					
İstatistiksel analiz					
Tez yazımı					

4. BULGULAR

Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ve tutumlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla 187 öğrenci ile yapılan araştırmadan elde edilen bulgular üç grup altında verilecektir.

4.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular,

4.2. Öğrencilerin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

4.3. Öğrencilerin TCRTÖ'den Aldıkları Puan Ortalamalarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebileceği Düşünülen Faktörler ile İlişkisi

4.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

4.1.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Bu bölümde araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilere ait sosyo-demografik özellikler yer almaktadır.

Çizelge 4.1.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı	n	%
Bölüm		
Sınıf öğretmenliği	94	50,3
İlköğretim matematik öğretmenliği	32	17,1
Sosyal bilgiler öğretmenliği	31	16,6
Fen bilgisi öğretmenliği	30	16,0
Yaş		
23-25 yaş	101	54,0
20-22 yaş	72	38,5
26 yaş ve üstü	14	7,5
Cinsiyet		
Kadın	95	50,8
Erkek	92	49,2
Medeni durum		
Bekâr	181	96,8
Evli	6	3,2
Kendisi dâhil kardeş sayısı		
4-6 kardeş	69	36,9
7-9 kardeş	56	29,9
1-3 kardeş	42	22,5
10-12 kardeş	20	10,7
Aile tipi		
Çekirdek aile	153	81,8
Geniş aile	31	16,6
Parçalanmış aile	3	1,6
En son mezun olduğu okul		
Devlet lisesi	129	69,0
Anadolu, süper, fen lisesi	44	23,5
Meslek lisesi	8	4,3
Özel lise, kolej	6	3,2

Çizelge 4.1.1'de öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı verilmiştir. Çizelge incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin %50,3'ü sınıf öğretmenliği, %17,1'i ilköğretim matematik öğretmenliği, %16,6'sı sosyal bilgiler öğretmenliği, %16'sı fen bilgisi öğretmenliği bölümünde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %54'ü 23-25 yaş grubu aralığında, %38,5'i 20-22 yaş grubu aralığında, %7,5'i ise 26 yaş ve üzerindedir. Öğrencilerin %50,8'inin kadın, %49,2'sinin erkek olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %96,8'inin bekâr, %3,2'sinin ise evli olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin kendisi dâhil %36,9'unun 4-6 kardeşi, %29,9'unun 7-9 kardeşi, %22,5'inin 1-3 kardeşi, %10,7'sinin ise kendisi dâhil 10-12 kardeşi olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin %81,8'inin çekirdek aile, %16,6'sının geniş aile, %1,6'sının ise parçalanmış aile tipine sahip olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %69'unun devlet lisesinden, %23,5'inin Anadolu, süper ve fen lisesinden, %4,3'ünün ise meslek lisesinden, %3,2'sinin özel lise ve kolejden mezun olduğu saptanmıştır.

4.1.2. Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özelliklerinin Dağılımı

Bu bölümde araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilerin doğdukları ve şu anda yaşadıkları yerlere ilişkin özellikler yer almaktadır.

Çizelge 4.1.2. Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özelliklerinin Dağılımı

Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özellikler	n	%
Doğum yeri		
İlçe	73	39,0
İl	67	35,8
Köy	47	25,1
İlköğretim ve lise eğitimini bitirene kadar en uzun süre yaşadığı yer		
İl	77	41,2
İlçe	69	36,9
Köy	41	21,9
Şu anda yaşadığı yer		
Arkadaşla evde	95	50,8
Devlet yurdu	34	18,2
Özel yurt	18	9,6
Ailemle evimde	17	9,1
Tek başına evde	12	6,4
Akraba ile evde	11	5,9
18 yaşına kadar birlikte yaşadığı kişiler		
Anne baba ile birlikte	161	86,1
Sadece annem ile	12	6,4
Sadece babam ile	5	2,7
Büyükanne-büyükbabamla	5	2,7
Yetiştirme yurdu	4	2,1

Çizelge 4.1.2. incelendiğinde; öğrencilerin %39'u ilçede, %35,8'i il merkezinde, %25,1'i köyde doğduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin %41,2'i ilköğretim ve lise eğitimlerini bitirinceye kadar en uzun süre il merkezinde, %36,9'u ilçede, %21,9'u ise köyde yaşadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %50,8'i şu anda arkadaşla evde, %18,2'si devlet yurdunda, %9,6'sı özel yurttan, %9,1'i ailesi ile evinde, %6,4'ü tek başına evde, %5,9'u akraba ile evde yaşadığını ifade etmiştir.

4.1.3. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Öğrenim, Çalışma Durumu ve Mesleklerine İlişkin Özelliklerinin Dağılımı

Bu bölümde araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilerin ebeveynlerinin öğrenim durumları, meslekleri ve evlenme şekillerine ilişkin özellikler yer almaktadır.

Çizelge 4.1.3. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Öğrenim Durumu, Meslekleri ve Evlenme Şekillerine İlişkin Özelliklerinin Dağılımı

Ebeveynlerin Bazı Özellikleri	n	%
Anne öğrenim durumu		
İlkokul	61	32,6
Okuryazar değil	60	32,1
Okuryazar	32	17,1
Ortaokul	13	7,0
Lise	13	7,0
Üniversite	8	4,3
Baba öğrenim durumu		
İlkokul	61	32,6
Lise	38	20,3
Ortaokul	30	16,0
Okuryazar	20	10,7
Üniversite	20	10,7
Okuryazar değil	18	9,6
Anne mesleği		
Ev hanımı	169	90,4
Çalışan (memur-işçi)	11	5,9
Emekli	7	3,7
Baba mesleği		
Çalışmıyor	47	25,1
İşçi	44	23,5
Memur	43	23,0
Emekli	26	13,9
Çiftçi	22	11,8
İş adamı	5	2,7
Anne baba evlenme şekilleri		
Görücü, birbirlerini önceden tanımadan	89	47,6
Görücü, daha sonra tanışıp onaylayarak	65	34,8
Kendileri tanışıp anlaşarak	28	15,0
Berdel	5	2,7
Anne baba nikâh çeşidi		
Her ikisi var	155	82,9
Resmi nikâh	21	11,2
İmam nikâh	8	4,3
Her ikisi yok	3	1,6

Çizelge 4.1.3. incelendiğinde, öğrencilerin %32,6'sının annesinin ilkokul, %32,1'inin annesinin okuryazar olmadığı, %17,1'inin annesinin okuryazar, %7'sinin annesinin ortaokul, %7'sinin annesinin lise, %4,3'ünün annesinin ise üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %32,6'sının babasının ilkokul, %20,3'ü lise, %16'sı ortaokul, %10,7'sinin okuryazar, %10,7'sinin üniversite mezunu, %9,6'sının okuryazar olmadığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %90,4'ünün annesinin ev hanımı, %5,9'unun memur ve işçi, %3,7'sinin emekli olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %25,1'inin babasının çalışmadığı, %23,5'inin işçi, %23'ünün babasının memur, %13,9'unun emekli, %11,8'inin çiftçi, %2,7'sinin iş adamı olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin %47,6'sının anne-babasının görücü usulü ile birbirlerini önceden tanımadan, %34,8'inin anne-babasının görücü usulü ile daha sonra tanışıp onaylayarak, %15'inin anne-babasının kendileri tanışıp anlaşarak, %2,7'sinin anne-babasının berdel usulü evlendiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %82,9'u anne-babasının resmi ve imam nikâhının olduğunu, %11,2'si anne-babasının resmi nikâhlı, %4,3'ü anne-babasının imam nikâhlı, %1,6'sı ise anne-babasının resmi ve imam nikâhının da olmadığını ifade etmiştir.

4.1.4. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğini Seçmelerinde Etkisi Olan Kişiler ve Mesleği Seçme Nedenlerine Göre Dağılımları

Bu bölümde araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilerin öğretmenlik mesleğini seçmesinde etkisi olan kişiler ve mesleği seçme nedenlerine ilişkin özellikler yer almaktadır.

Çizelge 4.1.4. Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğini Seçmelerinde Etkisi Olan Kişiler ve Mesleği Seçme Nedenlerine Göre Dağılımları

Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğini Seçmelerinde Etkisi Olan Kişiler ve Mesleği Seçme Nedenleri	n	%
Bölümü seçmede etkili olan kişi		
Kendim	118	63,1
Babam	18	9,6
Annem	18	9,6
Öğretmenler	16	8,6
Hepsi	11	5,9
Kardeş	6	3,2
Bölümü seçme nedeni		
Puanım bu bölüme yettiği için	82	43,9
Kendim istediğim için	71	38,0
Mezun olunca iş bulma sorunu olmadığı için	22	11,8
Ailem istediği için	12	6,4

Çizelge 4.1.4. incelendiğinde; öğrencilerin %63,1'i okumakta olduğu bölümü seçmesinde kendisinin etkisinin olduğunu, %9,6'sı babasının, %9,6'sı annesinin, %8,6'sı öğretmenlerinin, %5,9'u hepsinin, %3,2'si ise kardeşinin etkisinin olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin %43,9'u puanının okuduğu bölüme yettiği için, %38'i okumakta olduğu bölümü kendi istediği için seçtiğini, %11,8'i mezun olunca iş bulma sorunu olmadığı için, %6,4'ü ise ailesi istediği için okuduğu bölümü tercih ettiğini ifade etmiştir.

4.2. Öğrencilerin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamaları ve TCRTÖ'den Aldıkları Puan Ortalamalarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebileceği Düşünülen Faktörler ile İlişkisi

4.2.1. Öğrencilerin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin TCRTÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarına ilişkin özellikler yer almaktadır.

Çizelge 4.2.1. Öğrencilerin TCRTÖ ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

ÖLÇEĞİN ALT BOYUTLARI	n	Ortalama±Ss	Min-Max
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	187	29,05±6,8	8- 40
Kadın Cinsiyet Rolü	187	24,37±4,9	20- 28
Evlilikte Cinsiyet Rolü	187	19,67±6,8	12- 36
Geleneksel Cinsiyet Rolü	187	23,41±6,7	8- 40
Erkek Cinsiyet Rolü	187	17,24±6,4	6- 30
TCRTÖ Toplam Puanı	187	113,77±21,23	86- 142

Çizelge 4.2.1’de dördüncü sınıf öğrencilerin TCRTÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir. Öğrencilerin TCRTÖ’den alabilecekleri maksimum puan “190” dır. Bu değer, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’den alabilecekleri minimum puan “38” dir. Bu değer ise öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilerin TCRTÖ toplam puan ortalaması 113,77±21,23, TCRTÖ’den aldıkları minimum puanın “86”, maksimum puanın ise, “142” olduğu saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bu sonuç, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

“Eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutu; “evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir”, eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır”, çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir”, “ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır” vb. tutum ifadelerini içermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “eşitlikçi cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan “40” dır. Bu değer,

öğrencinin eşitlikçi cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ'nün "eşitlikçi cinsiyet rolü" alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise "8" dir. Bu değer ise, öğrencinin eşitlikçi cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Çizelge incelendiğinde; araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilerinin "eşitlikçi cinsiyet rolü" alt boyutunun ortalamasının 29,05 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum "40", minimum "8" puan aldıkları belirlenmiştir. Bu değer, öğrencinin eşitlikçi cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

"Kadın cinsiyet rolü" alt boyutu; "erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır", bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir", bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır", kadının temel görevi anneliktir" vb. tutum ifadelerini içermektedir. Öğrencilerin "kadın cinsiyet rolü" alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan "40"dır. Bu değer, öğrencinin kadın cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ'nün "kadın cinsiyet rolü" alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise "8" dir. Bu değer, öğrencinin kadın cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilerin "kadın cinsiyet rolü" boyutuna ilişkin puan ortalamasının 24,37 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum "28", minimum "20" puan aldıkları belirlenmiştir. Bu değer, öğrencinin kadın cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

"Evlilikte cinsiyet rolü" alt boyutunda; "erkeğin evde her dediği yapılmalıdır", evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur", "bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır", evlilikte kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir" vb. tutum ifadeleri yer almaktadır. Öğrencilerin TCRTÖ'nün "evlilikte cinsiyet rolü" alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan "40" dir. Bu değer, öğrencinin evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ'nün "evlilikte cinsiyet rolü" alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise "8" dir. Bu değer, öğrencinin evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Bu araştırmada dördüncü sınıf öğrencilerin "evlilikte cinsiyet rolü" alt boyutunun ortalamasının ise 19,67 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum "36", minimum "12" puan aldıkları saptanmıştır. Bu değer,

öğrencinin evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

“Geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutu ise; “kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir”, kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrıdır”, erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır”, erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir” vb. tutum ifadelerini içermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan “40”dır. Bu değer, öğrencinin geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise “8” dir. Bu değer ise, öğrencinin geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Dördüncü sınıf öğrencilerin “geleneksel cinsiyet rolü” boyutuna ilişkin puan ortalama, maksimum ve minimum puanları incelendiğinde; öğrencilerin “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutunun ortalamasının 23,41, maksimum puanın “40” ve minimum puanın ise “8” olduğu saptanmıştır. Bu değer, öğrencinin geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

TCRTÖ’nün son alt boyutu olan “erkek cinsiyet rolü” boyutunda ise; ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir”, “bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir”, “evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır”, “erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır” vb. tutum ifadeleri yer almaktadır. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “erkek cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri maksimum puan “30”dur. Bu değer, öğrencinin erkek cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin TCRTÖ’nün “erkek cinsiyet rolü” alt boyutundan alabilecekleri minimum puan ise “6”dır. Bu değer, öğrencinin erkek cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilerin “erkek cinsiyet rolü” alt boyutunun ortalamasının 17,24 olduğu ve bu alt boyuttan maksimum “30”, minimum “6” puan aldıkları belirlenmiştir. Bu değer, öğrencinin erkek cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Bu bulgu araştırmanın H₁ hipotezini desteklemektedir.

4.3. Öğrencilerin TCRTÖ'den Aldıkları Puan Ortalamalarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Etkileyebileceği Düşünülen Faktörler ile İlişkisi

4.3.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre TCRTÖ'den aldıkları puan ortalamalarının dağılımı yer almaktadır.

Çizelge 4.3.1.1 Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri	n	Ortalama±Ss*	F	p
Bölüm				
İlköğretim matematik öğretmenliği	32	126,84±17,25	7,033	0,000
Fen bilgisi öğretmenliği	30	118,53±26,51		
Sınıf öğretmenliği	94	109,37±20,25		
Sosyal bilgiler öğretmenliği	31	109,00±15,78		
Yaş				
23-25 yaş	101	115,05±23,91	0,469	0,627
20-22 yaş	72	112,62±17,03		
26 yaş ve üstü	14	110,35±20,97		
Kendisi dâhil kardeş sayısı				
7-9 kardeş	56	117,60±17,59	1,666	0,176
10-12 kardeş	20	117,05±19,80		
4-6 kardeş	69	112,87±23,09		
1-3 kardeş	42	108,57±22,59		
En son mezun olduğu okul**				
Anadolu, süper, fen lisesi	44	122,09±17,17	4,602	0,011
Özel lise, kolej ve Meslek lisesi	14	112,14±17,64		
Devlet lisesi	129	111,10±22,21		

*Veriler normal dağılım gösterdiği için ortalama kullanılmıştır.

F= Oneway Anova Testi

**Özel lise, kolej ve meslek lisesi değişkenleri birleştirilerek analize dâhil edilmiştir.

Çizelge 4.3.1.1'de araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre TCRTÖ puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir. Çizelge incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerden ilköğretim matematik öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasının (126,84), fen bilgisi öğretmenliği bölümü (118,53), sınıf öğretmenliği bölümü (109,37) ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde (109,00) öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu

saptanmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme göre TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=7,033$; $p=0,000<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda, ilköğretim matematik öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet puanı, sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet puanından yüksektir.

Öğrencilerin yaşlarının TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; 23-25 yaş arası TCRTÖ puan ortalamalarının (115,05), 20-22 yaş arası (112,62) ve 26 yaş ve üstü öğrencilerin (110,35) puan ortalamalarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda öğrencilerin yaş gruplarının TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($F=0,469$; $p=0,627>0,05$).

Öğrencilerin kendisi dâhil kardeş sayısının TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; 7-9 kardeşe sahip olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarının (117,60), 10-12 kardeşe sahip olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamaları (117,05), 4-6 kardeşe sahip olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamaları (112,87) ve 1-3 kardeşe sahip olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarından (108,57) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda öğrencilerin kendisi dâhil kardeş sayısının TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($F=1,666$; $p=0,176>0,05$).

Öğrencilerin en son mezun oldukları okulun TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; Anadolu, süper, fen lisesi mezunu olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasının (122,09), özel lise, kolej ve meslek lisesi mezunu olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalaması (112,14) ve devlet lisesi mezunu olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasından (111,10) yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda öğrencilerin en son mezun olduğu okulun TCRTÖ puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,602$; $p=0,011<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda, devlet lisesinden mezun olan öğrencilerin toplumsal

cinsiyet puanı, Anadolu, süper, fen lisesinden mezun olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanından düşüktür.

Çizelge 4.3.1.2. Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri	n	Ortalama±Ss*	t	p
Cinsiyet				
Erkek	92	115,48±20,12	-1,090	0,277
Kadın	95	112,10±22,25		
Medeni durum				
Bekâr	181	113,91±21,39	0,519	0,604
Evli	6	109,33±16,50		
Aile tipi**				
Geniş aile	31	119,06±16,95	-1,648	0,101
Çekirdek aile	153	112,35±21,34		

*Veriler normal dağılım gösterdiği için ortalama kullanılmıştır. t= Independent Samples t-Testi

**Parçalanmış aile değişkeni n=3 olduğundan dolayı analize dâhil edilmemiştir.

Çizelge 4.3.1.2. de, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerinin TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; erkek öğrencilerin puan ortalamasının (115,48), kadın öğrencilerin puan ortalamasından (112,10) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır (t=-1,090; p=0,277>0,05).

Öğrencilerin medeni durumlarının TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; bekâr öğrencilerin puan ortalamasının (113,91), evli öğrencilerin puan ortalamasından (109,33) yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin puan ortalamalarının medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır (t=0,519; p=0,604>0,05).

Araştırmaya katılan öğrencilerin aile yapısının TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; geniş aile olarak belirten öğrencilerin puan ortalamasının (119,06), çekirdek aile olarak ifade eden öğrencilerin puan ortalamasından (112,35) yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin puan ortalamalarının aile tipine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup

ortalamları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=-1,648$; $p=0,101>0,05$).

4.3.2. Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin doğdukları ve yaşadıkları yerlere ilişkin özelliklerine göre TCRTÖ puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir.

Çizelge 4.3.2.1 Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Bazı Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Bazı Özellikler	n	Ortalama±Ss*	F	p
Doğum yeri				
İl	67	116,88±24,34	2,494	0,085
İlçe	73	114,57±18,48		
Köy	47	108,08±19,77		
İlköğretim ve lise eğitimini bitirene kadar en uzun süre yaşadığı yer				
İl	77	115,09±23,37	0,317	0,728
Köy	41	113,80±24,47		
İlçe	69	112,27±16,32		

*Veriler normal dağılım gösterdiği için ortalama kullanılmıştır.

F= Oneway Anova Testi

Çizelge 4.3.2.1. incelendiğinde öğrencilerin, doğum yerinin TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; il merkezinde doğan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamaları (116,88), ilçede doğan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamaları (114,57) ve köyde doğan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarına (108,08) göre daha yüksek olarak saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının doğum yerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır (F=2,494; p=0,085>0,05).

Öğrencilerin ilköğretim ve lise eğitimini bitirene kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yerinin TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, ilköğretim ve lise eğitimini bitirene kadar en uzun süre yaşadığı yerleşim yerini il olarak ifade eden öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarının (115,09), köy (113,80) ve ilçe (112,27) olarak ifade eden öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının en uzun süre yaşanan yerleşim yerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü

varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($F=0,317$; $p=0,728>0,05$).

Çizelge 4.3.2.2 Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Bazı Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Öğrencilerin Doğdukları ve Yaşadıkları Yerlere İlişkin Bazı Özellikler	n	Ortalama±Ss*	t	p
Şu anda yaşadığı yer **				
Yurtta	52	114,30±20,26	0,214	0,831
Evde	135	113,56±21,67		
18 yaşına kadar birlikte yaşadığı kişiler ***				
Sadece anne ya da baba	17	122,70±22,44	-1,879	0,062
Anne baba ile birlikte	161	112,56±21,03		

*Veriler normal dağılım gösterdiği için ortalama kullanılmıştır. t= Independent Samples t-Testi

**Devlet yurdu ve Özel yurt değişkenleri birleştirilerek “Yurtta” ismiyle; Tek başına evde, Arkadaşla evde, Akrabayla evde ve Ailemle evimde değişkenleri birleştirilerek “Evde” ismiyle analizde kullanılmıştır.

*** Büyükanne-büyükbabamla ve Yetiştirme yurdu değişkenleri analize dahil edilmemiştir. Sadece annem ile Sadece babam değişkenleri birleştirilerek analizde kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin şu anda yaşadığı yerin TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, yurtta (devlet ve özel) kalan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarının (114,30), evde (tek başına, arkadaşla, akrabayla, ailemle) kalan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarından (113,56) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının şu an yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır (t=0,214; p=0,831>0,05).

Öğrencilerin on sekiz yaşına kadar evde yaşadığı kişilerin TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; on sekiz yaşına kadar sadece anne ya da baba ile birlikte yaşayanların TCRTÖ puan ortalamalarının (122,70), anne ve babası ile birlikte yaşayanların TCRTÖ puan ortalamalarına (112,56) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının on sekiz yaşına kadar evde birlikte yaşadığı kişilere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır (t=-1,879; p=0,062>0,05).

4.3.3. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerinin sosyo-demografik özelliklerine göre TCRTÖ puan ortalamalarının dağılımına ait bulgular yer almaktadır.

Çizelge 4.3.3.1. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ebeveynlerin Bazı Özellikleri	n	Ortalama±Ss*	t	p
Anne öğrenim durumu** Okuryazar değil Okuryazar	60 127	115,76±16,93 112,82±22,99	0,883	0,378
Baba öğrenim durumu** Okuryazar Okuryazar değil	169 18	113,78±21,24 113,66±21,81	-0,022	0,983
Anne mesleği** Emekli ve Çalışan (memur-işçi) Ev hanımı	18 169	120,11±17,29 113,09±21,55	-1,335	0,183
Baba mesleği*** Çalışmıyor Çalışıyor	47 140	114,23±17,05 113,61±22,52	0,173	0,863
Anne baba nikâh çeşidi**** Her ikisi var Resmi nikâh	155 21	112,82±20,01 112,38±26,58	-0,092	0,927

*Veriler normal dağılım gösterdiği için ortalama kullanılmıştır. t= Independent Samples t-Testi

**Okuryazar, İlkokul, Ortaokul, Lise ve Üniversite değişkenleri birleştirilerek "Okuryazar" ismiyle analizde kullanılmıştır.

** Emekli ve çalışan değişkenleri birleştirilerek analizde kullanılmıştır.

*** Memur, işçi, emekli, iş adamı ve çiftçi değişkenleri birleştirilerek "çalışıyor" ismiyle analizde kullanılmıştır.

**** İmam nikâhı ve Her ikisi yok değişkenleri analize dahil edilmemiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne öğrenim durumlarının TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, anneleri okuryazar olmayan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalaması (115,76), anneleri okuryazar (okuryazar, ilkök, ortaokul, lise, üniversite) olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasından (113,78) daha yüksek saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının anne öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla

yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=0,883$; $p=0,378>0,05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba öğrenim durumlarının TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, babası okuryazar (okuryazar, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite) olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasının (113,78), babası okuryazar olmayan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasından (113,66) daha yüksek olarak saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının baba öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=-0,022$; $p=0,983>0,05$).

Öğrencilerin anne mesleğinin TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, anneleri çalışan ve emekli olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasının (120,11), anneleri ev hanımı olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamasından (113,09) daha yüksek olarak saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının annenin mesleğine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=-1,335$; $p=0,183>0,05$).

Öğrencilerin baba mesleğinin TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, babaları herhangi bir işte çalışmayan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamaları (114,23), babaları çalışan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamaları (113,61) olarak saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=0,173$; $p=0,863>0,05$).

Öğrencilerin anne baba arasındaki nikâh şeklinin TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, anne ve babası hem resmi hem de imam nikâhı olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalaması (112,82), sadece anne babası resmi nikâhı olan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalaması (112,38) olarak saptanmıştır. Öğrencilerin anne-babasının nikâh şekline göre toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup

ortalamları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($t=0,092$; $p=0,927>0,05$).

Çizelge 4.3.3.2. Öğrencilerin Ebeveynlerinin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ebeveynlerin Bazı Özellikleri	n	Ortalama±Ss*	F	p
Anne baba evlenme şekilleri				
Görücü, birbirlerini önceden tanımadan	89	116,23±21,76	1,218	0,305
Kendileri tanışıp anlaşarak	28	112,39±17,71		
Görücü, daha sonra tanışıp onaylayarak	65	111,98±19,95		
Berdel	5	100,80±40,73		

*Veriler normal dağılım gösterdiği için ortalama kullanılmıştır.

F= Oneway Anova Testi

Çizelge 4.3.3.2. de öğrencilerin anne ve babalarının evlenme şeklinin TCRTÖ puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, anne babanın evlenme şeklini görücü usulü ve birbirlerini önceden tanımadan şeklinde ifade edenlerin TCRTÖ puan ortalamalarının (116,23), anne babasının tanışıp anlaşarak evlendiklerini ifade edenlerin puan ortalamaları (112,39), görücü usulü ve daha sonra tanışıp onaylayarak şeklinde ifade edenlerin puan ortalamaları (111,98), anne babasının berdel usulü ile evlendiğini ifade eden öğrencilerin puan ortalamalarından (100,80) daha yüksek olarak saptanmıştır. Öğrencilerin evlenme şekline berdel usulü evliliği de belirtmesi dikkat çekici bir bulgudur. Öğrencilerin puan ortalamalarının anne babanın evlenme şekline göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($F=1,218$; $p=0,305>0,05$).

Çizelge 4.3.3.3. Öğrencilerin Mesleği Seçme Nedenlerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı

Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğini Seçmelerinde Etkisi Olan Kişiler ve Mesleği Seçme Nedenleri	n	Ortalama±Ss*	F	p
Bölümü seçmede etkili olan kişi **				
Babam	20	126,60±22,77	5,986	0,000
Annem	20	126,15±15,87		
Öğretmenler	18	119,33±13,42		
Kendim	120	109,15±21,56		
Kardeş	9	108,11±11,81		
Bölümü seçme nedeni				
Mezun olunca iş bulma sorunu olmadığı için	22	118,68±17,51	0,966	0,410
Ailem istediği için	12	118,66±13,51		
Puanım bu bölüme yettiği için	82	114,00±23,94		
Kendim istediğim için	71	111,15±19,90		

*Veriler normal dağılım gösterdiği için ortalama kullanılmıştır.

F= Oneway Anova Testi

** Hepsi (n=11) değişkeni kendim, babam, annem, öğretmenler ve kardeş değişkenlerine eklenerek analizden çıkarılmıştır.

Çizelge 4.3.3.3. incelendiğinde öğrencilerin okuduğu bölümü seçmelerinde babasının etkisinin olduğunu ifade edenlerin TCRTÖ puanı ortalamaları (126,60), annesinin etkisinin olduğunu ifade edenlerin TCRTÖ puanı ortalamaları (126,15), öğretmenlerin etkisinin olduğunu ifade edenlerin TCRTÖ puanı ortalamaları (119,33), kendisinin etkisinin olduğunu ifade edenlerin TCRTÖ puanı ortalamaları (109,15), kardeşlerinin etkisinin olduğunu ifade edenlerin TCRTÖ puanı ortalamaları (108,11) olarak saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının okumakta olduğu bölümü seçmesinde etkili olan kişilere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=5,986; p=0,000<0,05). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan tamamlayıcı post-hoc analizi sonucunda, okumakta olduğu bölümü kendisi seçen öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet puanı, okumakta olduğu bölümü seçmesinde babası ve annesinin etkisi olan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet puanından düşüktür.

Öğrencilerin bölümü seçme nedeninin TCRTÖ puan ortalamalarına etkisi incelendiğinde; mezun olunca iş bulma sorunu olmadığı için bölümü tercih edenlerin puan ortalamaları (118,68), ailesi istediği için bölümü tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları (118,66), puanı bu bölüme yettiği için tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları (114,00), kendisi istediği için bölümü tercih eden öğrencilerin puan ortalamaları (111,15) olarak saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının okumakta olduğu bölümü seçme nedenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı saptanmıştır ($F=0,966$; $p=0,410>0,05$).

5. TARTIŞMA

Doğuştan gelen ve sonradan kazanılmayan “cinsiyet” faktörünün biyolojik olandan toplumsal cinsiyete dönüşmesi toplumun tüm kurumlarında ve tutumlarında kendini hissettirmektedir. Yüzyıllar boyu toplumlarda kadın ve erkeğe verilen roller kadın ve erkeğin yaşamını etkilemekle beraber kadınların aleyhine eşitsizlikler yaratmaktadır. Bu eşitsizlikler kadının yaşamın her alanında haklardan, fırsatlardan, kaynaklardan ve hizmetlerden eşit olarak yararlanmamaları ile sonuçlanmaktadır (3, 7, 8, 13, 85, 89). Kadınlar açısından eşitsizlikler sosyal kurumlar bakımından da gözlemlenebilmektedir. Erkekler tarafından oluşturulmuş, erkek egemenliğinde olan ve lider konumdaki erkeklerin perspektifi ile yorumlanan kurumların başında hukuk, devlet, eğitim, siyaset, din ve ekonomi otoriteleri gelmektedir. Bu kurumların en önemlilerinden olan eğitim kurumları bu yönden incelenmesi gereken hassas bir konumdadır (33, 40, 49, 59, 96).

Eğitim kurumlarının yetiştirdiği ve istihdam ettiği öğretmenlerin cinsiyet rolleri ile ilgili tutumları azımsanamayacak kadar önemli görülmektedir. Çünkü amaçları ve rolleri gereği öğretmenler var olan yapının devamını ve mevcut yapıya kazandırılacak yenilikleri sağlayıcı anahtar kişilerdir (47, 64, 81). Toplumsal cinsiyet rollerinin aileden sonra okul ortamında üretilmesinde, benimsetilmesinde ve içselleştirilmesinde önemli etkileri olan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi genel olarak gelecek nesillerin toplumsal cinsiyet rollerini özel olarak ‘kadın’a bakış açısını önemli ölçüde etkileyecektir. Yapılan araştırmalarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınların yaşamlarını ve sağlıklarını olumsuz şekilde etkilediği belirtilmektedir (27, 66, 68, 76, 78, 79, 80, 81, 86, 89, 115, 119).

Kadının statüsündeki önemli gelişmeler ve devlet nezdinde yapılan birçok taahhütnameye rağmen kadın cinsiyetine olan bakış açısının değişmemesi ve kadınların özgürlüğüne ilişkin esas engellerden olan erkek egemenliğini oluşturan tutumlar ve kurumların eşitlikçi rolleri benimsemesi oldukça önemli görülmektedir. Yapılan araştırmalarda öğretmenleri ve öğrencileri toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgilendirmenin ve eğitmenin gerekli olduğu bildirilmektedir (40, 41, 42, 43, 44, 45,

46, 59, 96, 101, 109, 113). Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi ile hemşireler, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını eşitlikçi bir biçimde şekillendirilmesi konusunda katkı sağlayabilirler. Üniversiteler, eğitim ve sağlık kurumları arasında sağlanacak işbirliklerinin de önemli olduğu düşünülmektedir (13, 49, 58, 72, 75).

Bu araştırma Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde; %50,3'ünün sınıf öğretmenliği, %17,1'inin ilköğretim matematik öğretmenliği, %16,6'sının sosyal bilgiler öğretmenliği, %16'sının fen bilgisi öğretmenliği bölümünde öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Öğrencilerin %50,8'i kadın, %49,2'si erkek olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %36,9'unun kendisi dâhil 4-6 kardeşi, %29,9'unun kendisi dâhil 7-9 kardeşi, %10,7'sinin kendisi dâhil 10-12 kardeşi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %69'unun devlet lisesinden, %23,5'inin Anadolu, süper ve fen lisesinden mezun olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %32,6'sının annesinin ilkokul mezunu olduğu, %32,1'inin annesinin okuryazar olmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin babalarının %32,6'sının ilkokul, %20,3'ünün lise mezunu olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin anne-babasının %47,6'sının görücü usulü ile birbirlerini önceden tanımadan, %34,8'inin anne-babasının görücü usulü ile daha sonra tanışıp onaylayarak, %2,7'sinin ise anne-babasının berdel usulü evlendiği belirlenmiştir. Öğrencilerin %82,9'unun anne-babasının resmi ve imam nikâhının olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %63,1'inin okumakta olduğu bölümü kendisinin seçtiği belirlenmiştir. Öğrencilerin %43,9'unun puanı okuduğu bölüme yettiği için, %38'inin ise okuduğu bölümü kendisi istediği için seçtiği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları sosyo-demografik değişkenler bağlamında değerlendirildiğinde, örneklem kapsamında çok farklı sonuçlara ulaşılmadığı belirlenmiştir. Dikkat çekici bulgular, öğrencilerin kardeş sayısının fazla olması, annelerinin önemli bir oranının okuryazar olmaması ve ebeveynlerin berdel usulü evlilikleri gerçekleştirme ritüelleridir. Bu bulgular Güneydoğu Anadolu Bölgesi kültürüne uygun sosyo-demografik özellikler olarak kabul görülmektedir. Bu çalışmada göz ardı edilmemesi gereken bir nokta, benzer

sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin sahip oldukları sosyal ve kültürel sermayenin üretmiş olduğu toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentilerinin farklılaşmayan dokusudur.

Araştırmada toplumsal cinsiyet rolleri tutumları; i)-eşitlikçi cinsiyet rolü, ii)-kadın cinsiyet rolü, iii)-evlilikte cinsiyet rolü, iv)-geleneksel cinsiyet rolü ve v)-erkek cinsiyet rolü alt boyutlarında incelenmiştir. Bu araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları dördüncü sınıf TCRTÖ toplam puan ortalaması $113,77 \pm 21,23$ olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet rolü (puan ortalaması 29,05), kadın cinsiyet rolü (puan ortalaması 24,37), evlilikte cinsiyet rolü (puan ortalaması 19,67), geleneksel cinsiyet rolü (puan ortalaması 23,41) ve erkek cinsiyet rolü (puan ortalaması 17,24) boyutlarına ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Araştırma sonucunda eğitim fakültesi ilköğretim eğitimi bölümünde öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumları benimsedikleri belirlenmiştir. Bu sonuç, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olan öğretmen adaylarının gelecekte eğitim verecekleri öğrencilere eşitlikçi bakış açısını kazandırmaları açısından oldukça önemlidir. Öğretmenlerin yaşadıkları kültürdeki eşitlikçi cinsiyet rollerinin sınıfta çocuklarla iletişimini, tavır ve davranışlarını, uygulamalarını olumlu ve eşitlikçi yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Öğretmenler ve öğretmen adayları ile yapılan araştırmalarda öğretmenlerin cinsiyet rolleri konusunda geleneksel rolleri benimsedikleri bildirilmektedir (32, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 56, 94, 111). İlköğretim öğrencileri ile yapılan bir araştırmada ise öğrencilerin toplumsal cinsiyetle ilgili algılarının geleneksel kadın-erkek rollerine paralel olduğu saptanmıştır (125).

Yapılan araştırmalarda öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel bakış açılarının değiştirilerek, eşitlikçi bakış açısı kazanmalarının sağlanabilmesi için öncelikle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesinin de oldukça önemli olduğu belirtilmektedir (10, 20, 41, 131, 132). Bu amaçla araştırmamızda öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen faktörler de incelenmiştir.

Bu araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden birisinin öğrencilerin öğrenim gördüğü bölüm olduğu belirlenmiştir. İlköğretim matematik öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanının, sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanından yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu ilköğretim matematik öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin sınıf ve sosyal bilgiler bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere göre daha eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olduğunu göstermektedir. Araştırma bulgusuna paralellik gösteren Dufy'in araştırmasında sınıf öğretmenliği ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin geleneksel cinsiyet rollerine sahip olduğu belirtilmektedir (39). Üniversitelerin hemşirelik ve ebelik bölümlerinde yapılan araştırmalara göre hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin de toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi rollerde olduğu saptanmıştır. Bu çalışmalar araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir (124, 135).

Araştırmada öğrencilerin yaşlarının puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; 23-25 yaş arasında olan öğrencilerin, 26 yaş ve üstü ve 20-22 yaş arasında olan öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. Eke'nin araştırmasında genç yaştaki kadınların olgun yaştaki kadınlara göre daha eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olduğu sonucuna varılmıştır (105). Toplumun önemli bir grubunu oluşturan genç yaştaki kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi rollerinin devamının sağlanması kadın sağlığı hemşireleri için oldukça önemlidir. Kadınların yaşadığı ve yaşayacağı olumsuz durumların azaltılmasında, hemşireler eğitim, destek, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri ile eşitlikçi tutumlarının geliştirilmesinde kilit konumda yer almaktadır (89).

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden cinsiyetlerinin puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olduğu saptanmıştır. Tatar ve Emmanuel'in İsrail'de yaptıkları bir araştırmada ise kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha eşitlikçi yaklaşımlarının olduğu sonucuna varılmıştır (42). şahin'in sosyal bilgiler öğretmenleri ile yaptığı çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha geleneksel tutum gösterdiği saptanmıştır (108). Vefikuluçay ve arkadaşlarının araştırmasında üniversitede öğrenim gören erkek öğrencilerin kız

öğrencilere göre daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları saptanmıştır (131). Yılmaz ve arkadaşlarının çalışmasına göre, çalışma ve evlilik yaşamında üniversitede erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha geleneksel oldukları belirlenmiştir (132). Lise ve üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rolleriyle ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmalarda; kız ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri konusunda eşitlikçi rolleri benimsedikleri saptanmıştır (29, 30, 107). Kadınların ve evli erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik yapılan araştırmalarda, kadınların ve erkeklerin geleneksel cinsiyet rollerini benimsedikleri belirlenmiştir (27, 83, 122, 123). Çelebi tarafından yapılan araştırmada kadın girişimcilerin daha eşitlikçi cinsiyet tutumlarına sahip olduğu saptanmıştır (134).

Araştırmaya katılan öğrencilerin medeni durumlarının puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde; bekâr öğrencilerin evli öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. Eken'in araştırmasında evli kadınların eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir (122). Yapılan başka araştırmalarda evli erkek ve kadınların geleneksel tutumlara sahip olduğu belirtilmektedir (83, 123).

Araştırmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyeceği düşünülen faktörlerden bir diğeri öğrencilerin mezun olduğu lisedir. Araştırmamızda Anadolu, süper, fen lisesi mezunu olan öğrencilerin puan ortalamasının, özel lise, kolej ve meslek lisesi, devlet lisesi mezunu olan öğrencilerin puan ortalamasından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan analizde istatistiksel farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Buna göre Anadolu, süper ve fen lisesinden mezun olan öğrencilerin, devlet lisesinden mezun olan öğrencilere göre daha eşitlikçi cinsiyet tutumlarına sahip olduğu saptanmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin süper lise/Anadolu/fen lisesinden mezun olan öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip olmalarının, bu liselerde öğrenim gören öğrencilerin ebeveynlerinin öğrenim düzeyinin yüksek olmasından ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara sahip olmalarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu sonucun, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ebeveynlerinin rol modellerini içselleştirerek eşitlikçi tutumları devam ettirmelerinden kaynaklandığı da göz ardı edilmemelidir. Demiroğlu'nun araştırmasında ticaret meslek lisesi ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin Anadolu meslek ve meslek

lisesi öğrencilerine göre geleneksel cinsiyet rollerini daha çok benimsedikleri saptanmıştır (114). Lise son sınıf öğrencilerle yapılan bir araştırmada, özel lisede okuyan öğrencilerin devlet lisesinde okuyan öğrencilere göre daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir (91). Zeyneloğlu'nun araştırmasında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin süper lise/anadolu/fen lisesinden mezun olan öğrencilerin, diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır (124). Kadın sağlığı hemşireleri ve okul sağlığı hemşirelerinin lise öğrencileri ile yapacakları ortak çalışmalar ile öğrencilere toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlar kazandırmaları noktasında rehberlik, eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin adölesanlar tarafından benimsenmesinde temel rol modellerin anne, baba ve kardeşler olduğu vurgulanmaktadır (1, 8, 9, 10, 11, 12, 20, 21). Bu araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen faktörlerden biri olan kardeş sayısı da incelenmiştir. Öğrencilerin kendisi dâhil kardeş sayıları incelendiğinde; kendisi dâhil 7-9 kardeşe sahip olan öğrencilerin, kendisi dâhil 10-12 kardeş, kendisi dâhil 4-6 kardeş ve kendisi dâhil 1-3 kardeşe sahip olan öğrencilerden daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir. Zeyneloğlu'nun araştırmasında öğrencilerin kardeş sayısı arttıkça daha eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarına sahip oldukları belirlenmiştir (124). Öğrencilerin kardeş sayısı arttıkça daha eşitlikçi tutuma sahip olmalarının, öğrencilerin kardeş sayısı arttıkça ailedeki görevlerin yerine getirilmesinde ebeveynlerine yardım etmelerinden, ev içi sorumlulukları paylaşmalarından ve kardeşlerin aile içerisinde arkadaşça büyümelerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu sonuç, kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin aile ortamında eşitlikçi rol modeli olan davranışları gözlemlemiş ve rol modeli olarak almış olduklarını da gösterebilir. Araştırmamızda öğrencilerin kardeş sayısının oldukça fazla olması çalışmanın yapıldığı bölgede kadın sağlığı ve aile planlaması hizmetlerinin etkinliğini düşündürmektedir. Kadınların yaşadıkları kültür yapısına uygun olarak kullandığı doğurganlık rolünün sonucunda daha fazla çocuk doğurması, aile ve toplumda kadınların daha çok kabul ve saygı görmesini sağlamaktadır. Kadın sağlığı hemşirelerinin aşırı doğurganlığın yol açtığı fiziksel, ruhsal ve sosyal komplikasyonlar konusunda kadınları bilgilendirerek, eğitim ve danışmanlık hizmetlerini sunması gerekmektedir.

Yapılan araştırmalarda ebeveynlerinin yanında yetişen çocukların toplumsal cinsiyet rolleri açısından daha eşitlikçi görüşleri benimsedikleri belirtilmektedir (8, 9, 15, 70, 71). Bu araştırmada geniş ailede yetişen öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerinin, çekirdek ailede yetişen öğrencilere göre daha eşitlikçi rollerde olduğu saptanmıştır. Geniş ailede yetişen bireylerin eşitlikçi tutuma sahip olmasında, rol modelleri olan ebeveynlerin ve kardeşlerin eşitlikçi tutumlara sahip olduklarını düşündürmektedir. Araştırma bulgularımızla paralellik göstermeyen çekirdek ailede yaşayan bireylerin daha eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip oldukları çalışmalar mevcuttur (4, 7, 8, 135). Kadın sağlığı hemşireleri ve okul sağlığı hemşirelerinin ailelerle yapacakları ortak çalışmaların toplumsal cinsiyet rollerine dair eşitlikçi tutum kazanmalarında önemli rollerinin olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden on sekiz yaşına kadar sadece anne ya da sadece babası ile yaşayan öğrencilerin, anne ve babası ile birlikte yaşayan öğrencilerden daha eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumlarına sahip olduğu belirlenmiştir. Atış'ın bulguları araştırma bulgularımızla paralellik göstermektedir (135). Araştırma bulgularımızla paralellik göstermeyen çalışmalarda, anne-baba ve kardeşleri ile birlikte yaşayan öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları bildirilmektedir (11, 20, 21, 124).

Araştırmada ğrencilerin doğdukları yerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerindeki etkisi incelendiğinde, il merkezinde doğan öğrencilerin, ilçede ve köyde doğan öğrencilere göre daha eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olduğu saptanmıştır. İl merkezinde doğan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi rollere sahip olmalarında, il merkezinin gelişmişlik düzeyinin yüksek olması ve yaşadıkları ilin kültürel beklentilerine uygun davranıldığını düşündürmektedir. Aynı zamanda bu sonuçların ortaya çıkmasında il merkezinde yaşayan ailelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumları benimsemesinden de kaynaklandığı göz ardı edilmemelidir. Araştırma bulgumuz Zeyneloğlu'nun bulgusu ile paralellik göstermektedir (124).

Bu araştırmada ilköğretim ve lise eğitimini bitirene kadar en uzun süre il merkezinde yaşayan öğrencilerin, ilçe ve köyde yaşayan öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlarının olduğu belirlenmiştir. Atış'ın çalışması araştırma bulgularımıza paralel olarak öğrencilerin tutumları eşitlikçi olarak

saptanmıştır (135). Zeyneloğlu tarafından yapılan araştırmada ise oğrencilerin içinde yaşadıkları kültürün beklentilerine uygun olarak geleneksel tutum gösterdikleri bulunmuştur (124).

Araştırmada oğrencilerin şu anda yaşadığı yer ile puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, özel/devlet yurtlarında kalan oğrencilerin, aile/akraba/tek başına evde kalan oğrencilerden daha eşitlikçi tutumda olduğu saptanmuştur. Atış, araştırmasında bulgularımızla paralel olarak yurttaki kalan oğrencilerin daha eşitlikçi tutumda olduğu belirlenmiştir (135). Araştırma bulgularımızla paralellik göstermeyen Zeyneloğlu'nun araştırmasında tek başına/arkadaşları ile evde yaşayan oğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (124).

Bu araştırmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden biri olan oğrencilerin annelerinin öğrenim düzeyi incelendiğinde; anneleri okuryazar (ilkokul, ortaokul, lise, niversite) olan oğrencilerin, anneleri okuryazar olmayan oğrencilere göre daha geleneksel tutumda olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulgularımızla paralellik gösteren Gümüşoğlu'nun araştırmasında oğrencilerin annelerinin eğitim düzeyinin oldukça yüksek olmasına rağmen geleneksel cinsiyet rollerini benimsedikleri ve oğrencilerin de anneleri için geleneksel cinsiyet rollerini uygun gördükleri sonucuna varılmıştır (125). Çalışmamızda annelerin eğitim düzeyinin yükselmesi halinde geleneksel toplumsal cinsiyet tutumlarının oluşması, geleneksel ve ataerkil toplumsal yapının dayattığı normların oldukça etkili olduğunu düşündürmektedir. Atış'ın araştırmasında ise anneleri herhangi bir okul mezunu olan oğrencilerin eşitlikçi rolleri benimsediği saptanmuştur (135).

Araştırmada babaları okuryazar (ilkokul, ortaokul, lise, niversite) olan oğrencilerin, babaları okuryazar olmayan oğrencilere göre benzer eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumlarında olduğu belirlenmiştir. Sosyalizasyon sürecinin ilk rol modelleri olan ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması, çocukların cinsiyet rollerini eşitlikçi tutumda geliştirmesinde ve devam ettirmesinde önemli görülmektedir. Atış ve Zeyneloğlu'nun bulguları, araştırmamızla paralellik göstermektedir (124, 135).

Araştırmada oğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği dşnlen faktörlerden, oğrencilerin annelerinin çalışma durumu

incelendiğinde; anneleri emekli/çalışan (memur, işçi) olan öğrencilerin cinsiyet rolü tutumlarının, anneleri ev hanımı olan öğrencilerin cinsiyet rolü tutumlarından daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır. Literatür incelendiğinde, araştırmamızla paralel doğrultuda anneleri çalışan öğrencilerin çalışmayan öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi rolleri benimsedikleri belirlenmiştir (14, 26, 71, 133). Ayrıca yapılan araştırmalarda çalışan annelerin daha eşitlikçi cinsiyet rollerini benimsemelerine rağmen, ev ortamında iyi bir eş ve iyi bir anne olmaları gerektiğini düşünmelerinden dolayı geleneksel cinsiyet rollerine ağırlık verdikleri belirtilmektedir (16, 125). Buna bağlı olarak da çalışan annelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri ve tutumlarından en fazla kız çocuklarının etkilendiği vurgulanmaktadır (16).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ebeveynlerinin evlenme şeklinin puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, ebeveynleri görücü usulü ve birbirlerini önceden tanımadan şeklinde ifade eden öğrencilerin cinsiyet rolü tutumları, ebeveynleri görücü usulü/daha sonra tanışıp onaylayarak, tanışıp anlaşarak ve berdel usulü evlenen şeklinde ifade eden öğrencilerden daha eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarına sahip olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin ebeveynlerin evlenme şekline berdel usulü evliliği ifadesini belirtmesi de dikkat çekici bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Berdel usulü evlilikler bölgenin kültürel özelliklerini yansıtan bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Zeyneloğlu'nun araştırmasında görücü usulü ve birbirlerini önceden tanımadan evlenen ebeveynlerin çocuklarının daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır (124).

Öğrencilerin ebeveynleri arasındaki nikâh şeklinin puan ortalamaları üzerine etkisi incelendiğinde, anne ve babası hem resmi hem de imam nikâhı olan öğrencilerin anne babası resmi ve imam nikâhı olmayan ve sadece imam nikâhlı/ sadece resmi nikâhlı öğrencilerden daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri de toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyebileceği düşünülen faktörlerden birisidir. Literatürde, kadınların geleneksel cinsiyet rollerine uygun olduğu düşünülen öğretmenlik, hemşirelik, ebelik, hosteslik, kuaförlük gibi meslekleri tercih ettiği belirtilmektedir (121, 126, 127, 128, 129, 130). Ayrıca öğrencilerin öğretmenlik mesleğine girme nedenleri incelendiğinde; kadınlar için uygun meslek olması, kendi istekleri ile tercih etmeleri, ebeveynlerin isteği nedeniyle tercih edilmesi, puanının

öğretmenlik mesleğine yetmesi, tatil olanağının fazla olması, iş bulabilme kolaylığı gibi nedenleri ifade ettikleri belirlenmiştir (55, 128, 129, 130). Bu nedenle araştırmada kadınlara uygun görülen mesleklerden biri olan öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu araştırmada mezun olunca iş bulma sorunu olmadığı için okuduğu bölümü seçen öğrencilerin, kendisi istediği, puanı bu bölüme yettiği için ve ailesi istediği için okuduğu bölümü seçtiğini ifade eden öğrencilerden daha eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olduğu saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bu sonucun, öğretmenlik mesleğinin özellikle ülkemizde bilinçli olarak tercih edilen bir meslek değil, sadece iş bulma kolaylığı nedeniyle tercih edilen bir meslek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu araştırmada okuduğu bölümü seçmesinde annesinin ve babasının etkisi olan öğrencilerin puan ortalaması, okuduğu bölümü seçmesinde kendisinin etkisi olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanından yüksek bulunmuştur. Okuduğu bölümü seçmede babasının ve annesinin etkisinin olduğunu ifade eden öğrencilerin, bölümü seçmede öğretmenlerin, kardeşlerin ve kendisinin etkisini olduğunu ifade eden öğrencilere göre daha eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olduğu belirlenmiştir. Buna göre öğrencilerin öğretmenlik mesleğini seçmesinde ebeveynlerin etkisinin oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Araştırmanın sonucu olarak üniversitede öğretmen adaylarının eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip olmasının belirlenmesi oldukça önemli bir bulgudur. Bu sonuç gelecekte öğretmen adaylarının hizmet verecekleri bireylerin eşitlikçi bakış açısına sahip olmalarında yol gösterici olacaktır. Hemşireliğin temel amaçlarından biri bireyin ve toplumun ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir. Kadın sağlığı hemşirelerinin öğretmenlerle yapacakları çalışmaların ve işbirliklerinin toplumsal cinsiyet rollerini eşitlikçi bir biçimde şekillendirilmesi ve topluma benimsetilmesi konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda kadın sağlığını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen toplumsal cinsiyet rollerinde, eşitliğin ve hakkaniyetin sağlanması ile ilgili öneriler geliştirilmiştir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

- Öğrencilerin %50,3'ünün sınıf öğretmenliği, %16,6'sının sosyal bilgiler öğretmenliği, %16'sının fen bilgisi öğretmenliği, %17,1'inin ilköğretim matematik öğretmenliği bölümünde öğrenim gördüğü belirlenmiştir.
- Öğrencilerin yarısından fazlası 23-25 yaş aralığındadır.
- Öğrencilerin yaklaşık olarak yarısının kadın, diğer yarısının erkek cinsiyetinde olduğu belirlenmiştir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir çoğunluğunun bekâr olduğu saptanmıştır.
- Öğrencilerin yaklaşık olarak yarıya yakınının kendisi dâhil 4-6 kardeşi olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin yaklaşık olarak dörtte üçünün çekirdek aile tipine sahip olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin yarıdan fazlasının devlet lisesinden mezun olduğu, dörtte birinin Anadolu, süper ve fen lisesinden mezun olduğu saptanmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin %39'unun ilçede, %35,8'inin il merkezinde doğduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin yarıya yakınının ilköğretim ve lise eğitimlerini bitirinceye kadar en uzun süre il merkezinde yaşadığı saptanmıştır.
- Öğrencilerin şu anda yarısının arkadaşlarıyla evde yaşadığı belirlenmiştir.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun on sekiz yaşına kadar anne babası ile birlikte yaşadığı belirlenmiştir.
- Öğrencilerin %32,1'inin annesinin okuryazar olmadığı, %32,6'sının annesinin ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin babalarının %32,6'sının ilkokul, %20,3'ünün lise mezunu olduğu saptanmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun annesinin ev hanımı olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin babasının yaklaşık olarak dörtte birinin herhangi bir işte çalışmadığı, diğer dörtte birinin ise işçi olduğu belirlenmiştir.
- Öğrencilerin anne-babasının yarıya yakınının görücü usulü ile birbirlerini önceden tanımadan, %2,7'sinin ise anne-babasının berdel usulü ile evlendiği belirlenmiştir.
- Öğrencilerin büyük çoğunluğunun anne-babasının resmi ve imam nikâhının olduğu belirlenmiştir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlasının okumakta olduğu bölümü kendisinin seçtiği saptanmıştır.
- Öğrencilerin yarıya yakınının puanı okuduğu bölüme yettiği için seçtiği belirlenmiştir.
- Araştırmaya katılan dördüncü sınıf öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının öğrenim gördükleri bölümlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$), ilköğretim matematik öğretmenliği bölümünde okuyan

öğrencilerin, sınıf öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilere göre daha eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumlarına sahip oldukları saptanmıştır.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının mezun oldukları liseye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$), Anadolu, süper, fen lisesi mezunu olan öğrencilerin devlet lisesinden mezun olan öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumlarına sahip oldukları saptanmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet puanı ortalamalarının okumakta olduğu bölümü seçmesinde etkili olan kişilere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$), okumakta olduğu bölümü seçmesinde babası ve annesinin etkisi olan öğrencilerin okumakta olduğu bölümü kendisi seçen öğrencilere göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi cinsiyet rolleri tutumlarına sahip oldukları saptanmıştır.

6.2. Öneriler

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Türkiye'deki tüm liselerde toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili eğitimlerin düzenlenerek genç öğrencilerin bilinçlendirilmesi, farkındalıklarının artırılması ve bu eğitimlerin kadın sağlığı ve okul sağlığı hemşireliği alanında uzman olan hemşireler tarafından verilmesi,
- Eğitim Fakülteleri'nde formasyon derslerinin yanında cinsiyetçilik ve cinsiyetçilikle mücadele konusunda öğretmen adaylarının bilgilendirilmesi,
- Bazı Eğitim fakültelerinde seçmeli ders olarak verilen "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" dersinin müfredata zorunlu ders olarak eklenmesi ve bu dersin kadın sağlığı hemşireliği alanında uzman olan hemşireler tarafından verilmesi,
- Toplumsal cinsiyet ile ilgili kurs ve seminerlerin düzenlenmesinde Yüksek Öğretim Kurumu, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve sivil toplum kuruluşları ile ortak çalışmalar yapılması,
- Toplumsal cinsiyet duyarlılığı ve eşitlikçi tutumlar kazandırmak amacıyla düzenlenen eğitimler ve danışmanlık hizmetlerinde hemşirelerin eğitici ve danışmanlık rolü hizmetlerinden yararlanılması önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

- 1- **Eccles JS, Jacobs JE, Harold RD, Yoon KS, Arbreton A, Doan CF.** Parents and Gender Role Socialization During Middle Childhood and Adolescent Years. *Gender Issues in Contemporary Society*, **1993**: 59-83.
- 2- **World Health Organization.** Gender, Women And Primary Health Care Renewal A Discussion Paper. **2010**.
- 3- **Women Health Organization.** Women and Health Today's Evidence Tomorrow's Agenda. **2009**: 1-13.
- 4- **Connell RW.** The Role of Men and Boys in Achieving Gender Equality. United Nations Report, **2003**: 3-39.
- 5- **Bem SL.** Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing. *Psychological Review*, **1981**; 88 (4): 354-364.
- 6- **Malcolm J, Ross AS, Button CM, Hannah TE, Hoskins R.** Attitudes and Sterotypes About Attitudes Across The Lifespan. *Social Behavior and Personality*, **2001**; 29 (8): 749-762.
- 7- **Prus SG, Gee E.** Gender Differences In The Influence of Economic, Lifestyle and Psychosocial Factors on Later-Life Health. *Canadian Journal of Public Health*, **2003**; 94 (4): 306-309.
- 8- **Martinez P, Carrasco MJ, Aza G, Blanco A, Espinar I.** Family Gender Role and Guilt In Spanish Dual-Earner Families. *Sex Roles*, **2011**.
- 9- **Erkal S, Copur Z, Doğan N, Şafak Ş.** Examining The Relationship Between Parents' Gender Roles and Responsibilities Towards Their Children (A Turkish Example). *Social Behavior and Personality*, **2007**; 35 (9): 1221-1234.
- 10- **Basow SA.** Gender Stereotypes and Roles (3rd ed.), California: Brooks/Cole Publishing Company Pacific Grove, **1992**.
- 11- **Staggenborg S.** Gender, Family and Social Movements, California, Pine Forge Press, **1998**.
- 12- **Dökmen YZ.** Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar, Sistem Yayıncılık, Ankara, **2004**.
- 13- **T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü,** Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. Ankara, **2008**.
- 14- **Panayotova E, Brayfield A.** National Context and Gender Ideology: Attitudes Toward Womens Employment in Hungary and U.S. *Gender Society*, **1997**; 11: 627-645.
- 15- **Katz PA, Ksensnak KR.** Developmental Aspects Of Gender Role Flexibility And Traditionality In Middle Childhood And Adolescence, *Developmental Psychology*, **1994**; 30: 272-282.

- 16- **Evans ME, Schweingruber H, Stevenson HW.** Gender Differences In Interest and Knowledge Acquisition: The United States, Taiwan and Japan, *Sex Roles*, **2002**; 47 (3/4): 153-167.
- 17- **Tu SH, Chang YH.** Women's and Men's Gender Role Attitudes in Coastal China and Taiwan. *Gender and Society*, **2000**; 7 (2): 1-27.
- 18- **Barry DT, Bernard MJ, Beitel M.** Gender, Sex Role Ideology and Self-Esteem Among East Asian Immigrants in the United States. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, **2006**; 194 (9): 708-711.
- 19- **Demir M.** İş Yaşamında Ayrımcılık. *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi*, **2011**; 8 (1): 760-784.
- 20- **Lindsey LL.** Gender Roles; A Sociological Perspective, New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1990.
- 21- **Burt K, Scott J.** Parent and Adolescent Gender Role Attitudes in 1990's Great Britain, *Sex Roles*, **2002**; 46 (7/8): 239-245.
- 22- **Demirbilek S.** Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, **2007**; 44 (511): 12-27.
- 23- **Schrock D, Schwalbe M.** Men, Masculinity and Manhood Acts. *Annual Review of Sociology*, **2009**; 35: 277-295.
- 24- **Dusek JB.** Adolescent Development and Behavior. Prentice-Hall, Inc. A Division of Simon and Schuster, New Jersey, **1987**.
- 25- **Sagebiel F, Vázquez S.** Topic Report Stereotypes And Identity. Meta-Analysis Of Gender And Science Research. **2010**.
- 26- **Baykal S.** Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerine İlgili Kalıp Yargılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **1988**.
- 27- **Gönüllü M, İçli G.** Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **2001**; **25(1): 81-100**.
- 28- **Guimond S, Chatard A, Martinot D, Crisp RJ, Redersdorff S.** Social Comparison, Self-Stereotyping And Gender Differences In Self-Concepts. *Journal Of Personality And Social Psychology*. **2006**; 90 (2): 221-242.
- 29- **Trommsdorff G, Iwawaki S.** Student's Perceptions of Socialisation and Gender Role in Japan and Germany. *International Journal of Behavioral Development*, **1989**; 12 (4): 485-493.
- 30- **Mahaffy KA, Ward SK.** The Gendering of Adolescents' Childbearing and Educational Plans: Reciprocal Effects and The Influence of Social Context. *Sex Roles*, **2002**; 46 (11/12): 403-417.
- 31- **Nicaise V, Coggerino G, Bois J, Amorose AJ.** Students' Perceptions Of Teacher Feedback And Physical Competence In Physical Education Classes: Gender Effects. *Journal Of Teaching In Physical Education*, **2006**; 25: 36-57.
- 32- **Chartschlaa SA.** External Influences of Children's Socialization to Gender Roles. Liberty University A Senior Thesis In The Graduation Honors Program, **2004**.

- 33- **Buchmann C, Diprete T, Mcdaniel A.** Gender Inequalities In Education ISERP Working Paper 07-15. **2007**: 3-42.
- 34- **Asan HT.** Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik ve Öğretmenlerin Cinsiyetçilik Algılarının Saptanması. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, **2010**; 2 (2): 65-74.
- 35- **TÜSİAD.** Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset. **2000**.
- 36- **Tan M.** Yeni (!) İlköğretim Programları ve Toplumsal Cinsiyet. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 68-76.
- 37- **Gray C, Leith H.** Perpetuating Gender Stereotypes in the Classroom: A Teacher Perspective. *Educational Studies*, **2004**; 30 (1): 3-17.
- 38- **Auwarter AE, Aruguete MS.** Effects of Student Gender and Socioeconomic Status on Teacher Perceptions. *The Journal of Educational Research*, 243-246.
- 39- **Duffy J, Warren K, Walsh M.** Classroom Interactions: Gender of Teacher, Gender of Student and Classroom Subject. *Sex Roles*, **2001**; 45: 579-593.
- 40- **Otaran N, Sayın A, Güven F, Gürkaynak İ.** Eğitimin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi, Türkiye 2003. UNICEF, **2003**.
- 41- **Cushman P.** Male Primary School Teachers: Helping or Hindering A Move To Gender Equity? *Teaching And Teacher Education*, **2010**; 26: 1211-1218.
- 42- **Tatar M, Emmanuel G.** Teachers' Perceptions of Their Students' Gender Roles. *Journal of Educational Research*, **2010**; 94 (4): 215-224.
- 43- **Risberg G, Johansson EE, Westman G, Hamberg K.** Attitudes Toward and Experiences of Gender Issues Among Physician Teachers: A Survey Study Conducted at a University Teaching Hospital in Sweden. *Biomed Central Medical Education*, **2008**; 8 (10): 1-10.
- 44- **Erden FT.** A Course on Gender Equity in Education: Does It Affect Gender Role Attitudes of Preservice Teachers? *Teaching and Teacher Education*, **2009**; 25: 409-414.
- 45- **Kapan PD.** Teaching Gender Equity In Teacher Education. **2003** www.eddigest.com
- 46- **Demirbolat AO.** Education Faculty Students' Tendencies and Beliefs About The Teacher's Role in Education: A Case Study in A Turkish University. *Teaching and Teacher Education*, **2006**; 22: 1068-1083.
- 47- **Abouchedid K, Nasser R.** Effects of Gender and Religiosity Among Christians and Muslims on "Gendered" Role Attitudes Towards Ability and Equality: The Case of Lebanon. *Electronic Journal of Sociology*, **2007**: 1-18.
- 48- **Dufner U, Sevim S.** Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları. Heinrich Boll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, İstanbul, **2007**.
- 49- **Ergüder Ü.** Eğitim İzleme Raporu 2009. Eğitim Reformu Girişimi, **2010**.
- 50- **Zaman A.** Gender Sensitive Teaching: A Reflective Approach For Early Childhood Education Teacher Training Programs "Educating Healthy Boys: A Symposium For Teacher Educators". **2007**, New York City.

- 51- **Shantz D.** Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Bir Yaklaşım mı Yoksa Geleneksel Bir Anlayış mı? *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, **2005**; 38 (2): 187-195.
- 52- **Clifford C.** Quality Education In Teacher Preparation: Considering The Views Of Teachers And Students. *Caribbean Educational Research Journal*, **2010**; 2 (1): 63-74.
- 53- **Klasen S.** Low Schooling For Girls, Slower Growth For All? Cross Country Evidence On The Effect On Gender Inequality In Education On Economic Development. *The World Bank Economic Review*, **2002**; 16 (3): 345-373.
- 54- **Kahraman P.** Is Education The Panacea For Gender Inequality In The Labor Market? A Case Study Of Turkey. Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **2009**, Ankara.
- 55- **Warrington M, Younger M.** The Other Side Of The Gap, *Gender And Education*, **2000**; 12 (4): 493-508.
- 56- **Hong Z, Lawrenz F, Veach PM.** Investigating Perceptions of Gender Education by Students and Teachers in Taiwan. *The Journal of Educational Research*, **2005**; 98 (3): 156-163.
- 57- **Baş MMT.** Avrupa Birliği'nde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Ana Plan ve Politikalara Yerleştirilmesi: Hollanda, Romanya ve Türkiye Örneklerinin İrdelenmesi. Uzmanlık Tezi, Ankara, **2011**.
- 58- **T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.** Stratejik Plan 2008-2012. Ankara, **2007**.
- 59- **T. C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.** Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu. **2010**, Türkiye.
- 60- **BM CEDAW Komitesi** Altıncı Periyodik Türkiye Raporu. Ankara, **2008**.
- 61- **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.** Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Belgesi, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, Ankara, **2003**.
- 62- **A Roadmap For Equality Between Women and Men 2006-2010.** Commission Of The European Communities, Brussels, **2006**.
- 63- **Department Of Economic And Social Affairs.** The World's Women 2005, DESA Progress In Statistics United Nations, **2006**.
- 64- **Üstün İ.** Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Hesaba Katabiliyor muyuz? Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Çalışmalarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Değerlendirilmesi. Ankara Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, **2009**.
- 65- **Özvarış ŞB.** Toplumsal Cinsiyet-Sağlık İlişkisi Türkiye'de Durum. I. Kadın Sağlığı Kongresi "Kadına Yönelik Şiddet" Kongre Kitabı, Ankara, **2008**.
- 66- **WHO.** Gender Equality is Good for Health Department of Gender, Women and Health. www.who.int/gender
- 67- **UNDP.** Seçenek Yaratmak, **2009** www.undp.org.tr
- 68- **T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.** Kadının Statüsü ve Sağlığı ile İlgili Gerçekler. Ankara, **2008**.

- 69- **Dökmen ZY.** Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kadınsılık ve Erkeksilik Ölçekleri Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7 (1): 27-40.
- 70- **Kimberly A, Mahaffy K.** The Gendering Of Adolescents' Childbearing And Educational Plans: Reciprocal Effects And The Influence Of Social Context. *Sex Roles*, **2002**; 46 (11/12), 403-417.
- 71- **Baxter KL, Pedavic I.** Dependence and Independence: A Cross-National Analysis of Gender Attitudes, *Gender Society*, **1995**; 9 (2): 193-215.
- 72- **T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.** Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008–2013). Ankara, **2008**.
- 73- **Öztan E.** Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Olumlu Ayrımcılık. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 59 (1): 204-235.
- 74- **Dinçkol B.** Kadın-Erkek Eşitliği için Pozitif Ayrımcılık. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **2005**; 2 (8): 101-117.
- 75- **T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.** Avrupa Birliği Eşleştirme Projesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Politika Dokümanı Kadın ve Sağlık. Ankara, **2008**.
- 76- **Akın A.** Toplumsal Cinsiyet (Gender) Ayrımcılığı ve Sağlık, *Toplum Hekimliği Bülteni*. **2007**; 26 (2).
- 77- **Zeyneloğlu S, Terzioğlu F.** Development And Psychometric Properties Gender Roles Attitude Scale. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, **2011**; 40: 409-420.
- 78- **Türk Tabipleri Birliği Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu.** Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık Rapor, Ankara, **2009**.
- 79- **Akın A, Demirel S.** Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, **2003**; 25 (4): 73-82.
- 80- **Buz S.** Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, **2009**; 20 (1): 53-65.
- 81- **Türmen T.** Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı. Toplumsal Cinsiyet Kadın Ve Sağlık Kitabı. I. Baskı. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, **2003**; 3-14.
- 82- **Sürgevil O.** Farklılık Kavramına ve Farklılıkların Yönetimine Temel Oluşturan Sosyopsikolojik Kuramlar ve Yaklaşımlar. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **2008**; 11 (20): 111-124.
- 83- **Hofstede G.** Gender Stereotypes and Partner Preference of Asian Women in Masculine and Feminine Cultures, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, **1996**; 27: 533-544.
- 84- **Baran G.** Ankara'da Bulunan Çocuk Yuvalarında Kalan 7-11 Yaş Grubu Çocuklarda Cinsiyet Roller ve Cinsiyet Özellikleri Kalıpyargılarının Gelişimi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **1995**.
- 85- **Kahraman SD.** Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **2010**; 3 (1): 30-35.
- 86- **Taşkın L.** Uluslar Arası Sözleşmeler Işığında Kadının Durumu, *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **2004**; 8 (2):16-22.
- 87- **Özvarış ŞB.** Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık. *Hacettepe Tıp Dergisi*, **2008**; 39: 168-174.

- 88- **Bek MG, Binark M.** Medya ve Cinsiyetçilik. Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, **2000**.
- 89- **Demirel S.** Toplumsal Cinsiyet Taşkın L. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. (9. bs) (s 30-36). Sistem Ofset Matbaacılık, Ankara. **2009**.
- 90- **Freeman NK.** Preschoolers' Perceptions of Gender Appropriate Toys and Their Parents' Beliefs About Genderized Behaviors: Miscommunication, Mixed Messages or Hidden Truths. *Early Childhood Education Journal*, **2007**; 34 (5): 357-366.
- 91- **Yogev ŞP.** Ergenlerde Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması, Okul ve Arkadaş Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara, **2006**.
- 92- **Signorella ML, Cooper JE.** Relationship Suggestions From Self-Help Books: Gender Stereotyping, Preferences and Context Effects. *Sex Roles*, **2011**: 1-12.
- 93- **Güneş Ö.** Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Ayrımı (1990-2006). *Toplum ve Sosyal Hizmet*, **2008**; 19 (2): 81-95.
- 94- **Tett L, Riddell S.** 'Educators' Responses to Policy Concerns About The Gender Balance of The Teaching Profession in Scotland. *Journal of Education Policy*, **2009**; 24 (4), 477-493.
- 95- **Kelly CA.** Creating Equitable Classroom Climates: An Investigation of Classroom Strategies in Mathematics and Science Instruction for Developing Preservice Teacher's Use of Democratic Social Values. *Child Study Journal*, **2002**; 32 (1): 39-51.
- 96- **Tüzün I, Şaşmaz A.** Eğitim Hakkı ve Eğitimde Haklar Uluslararası İnsan Hakları Belgeleri Işığında Ulusal Mevzuatın Değerlendirilmesi Yönetici Özeti. İstanbul, **2009**.
- 97- **MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü.** İlköğretime Erişim ve Devamda 10 Yıl Türkiye Deneyimi. **2010** www.meb.gov.tr
- 98- **Erdoğan MT.** Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Medya Okuryazarlığının Rolü. Uzmanlık Tezi, T. C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, **2010**.
- 99- **Kalan ÖG.** Reklamda Çocuğun Toplumsal Cinsiyet Teorisi Bağlamında Konumlandırılışı: 'Kinder' Reklam Filmleri Üzerine Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 75-89.
- 100- **Sabuncuoğlu A.** Televizyon Reklamlarında Toplumsal Cinsiyet. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, **2006**.
- 101- **Yurtsever K.** İlköğretim II. Kademe Öğretmenlerinin Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, **2011**.
- 102- **İmamoğlu EO, Gültekin Y.** Gazetelerde Kadın ve Erkeğin Temsil Edilişi. *Türk Psikoloji Dergisi*. **1993**; 8 (29): 23-31.
- 103- **Gündoğdu N, Özdemir B, Temiz S.** Günümüz Türk Karikatüründe Kadına Yüklenen Toplumsal Cinsiyet Rollerini. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, **1997**.
- 104- **Carrasco L, Alpizar L, Clark C, Rosenhek S, Vidal V.** Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadın Kuruluşları ve Hareketleri için Finansman Kaynaklarını Etkileyen Koşullar ve Eğilimler. Association For Women's Rights in Development (AWID), Mexico City, **2010**.

- 105- Eke DC.** The Changing Perceptions of Gender Roles Among Two Cohorts of Women: A Study in Ankara. Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, **2006**.
- 106- Mooij T.** Differences In Pupil Characteristics And Motives In Being A Victim, Perpetrator And Witness Of Violence In Secondary Education. *Research Papers In Education*, **2011**; 26 (1): 105–128.
- 107- Katsurada EY, Sugihara Y.** Gender Differences in Gender-Role Perceptions Among Japanese College Students. *Sex Roles*, **1999**; 41: 779-786.
- 108- Şahin B.** Toplumsal Cinsiyet ve Başarı-Ankara İli Çankaya ve Mamak İlçeleri İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, **2007**.
- 109- Kaya HE.** Stereotyped Gender Role Perceptions and Presentations In Elementary Schooling: A Case Study In Burdur (2001-2002). Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara, **2003**.
- 110- Karakuş GY.** Meslek Liselerinde Öğrenci ve Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Davranışları. Bitirme Projesi Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı, Ankara, **2007**.
- 111- İpek C, Yarar S.** Sınıf Öğretmeni ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okul Yöneticiliğinde Cinsiyet Ayrımcılığına Yönelik Tutum ve Görüşleri. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, **2010**; 1 (1): 58-76.
- 112- Machin S, McNally S.** Gender And Student Achievement In English Schools. *Oxford Review Of Economic Policy*, **2005**, 21 (3): 357-372.
- 113- Aslan A.** Lise Son Sınıf Kız Öğrencilerin Cinsiyet Rollerine İlişkin Düşünceleri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, **2007**.
- 114- Demiroğlu B.** Mesleki ve Teknik Eğitimde Öğrencilerin (Toplumsal) Cinsiyetine Göre Aldıkları Roller. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, **2008**.
- 115- Ereş F.** Türkiye’de Kadının Statüsü ve Yansımaları. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, **2006**; 19: 40-52.
- 116- Acar F, Arıner HO.** Kadınların İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. İçişleri Bakanlığı Genel Yayın No: 656, **2009**.
- 117- T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü.** Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı No: 1-B Üreme Sağlığına Giriş Katılımcı Rehberi. Ankara, **2005**.
- 118- T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü.** Türkiye Üreme Sağlığı Programı Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezleri Cinsel Sağlık Üreme Sağlığı Eğitimi Modülü Katılımcı Rehberi. Ankara, **2007**.
- 119- Şahiner G, Akyüz A.** Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Üreme Sağlığı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, **2010**; 9 (4): 333-342.
- 120- Özpulat F.** Sağlığın Korunması ve Geliştirilmesinde Hemşirenin Çağdaş Bir Rolü: Eğitici Kimliği. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi Sempozyum Özel Sayısı*, **2010**: 293-297.

- 121- Terzioğlu F, Taşkın L.** Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **2008**; 12 (2): 62-67.
- 122- Eken H.** Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol ile Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2005**.
- 123- Zuo J.** The Effect of Men's Breadwinner Status on Their Changing Gender Beliefs. *Sex Roles*, **1997**; 37: 799-816.
- 124- Zeyneloğlu S.** Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2008**.
- 125- Gümüsoğlu F.** İlköğretim Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları. Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, *Yeditepe Üniversitesi Yayınları*, **2004**; 3:317-327 İstanbul.
- 126- Urhan B, Etiler N.** Sağlık Sektöründe Kadın Emeğinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Analizi. *Çalışma ve Toplum*, **2011**; (2): 191-215.
- 127- Semerci N, Demiralp D, Koç S, Kerimgil S.** Geçmişte (1942) ve Günümüzde (2003) Göreve Başlamış Sınıf Öğretmenlerine Göre Öğretmenlik. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **2009**; 33 (1): 37-60.
- 128- Boz Y.** Kimya ve Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmen Olma Nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, **2008**; 16 (1): 137-144.
- 129- Övet O.** Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2006**.
- 130- Eş Ü.** Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının ve Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etme Nedenlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, **2010**.
- 131- Vefikuluçay D, Zeyneloğlu S, Eroğlu K, Taşkın L.** Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, **2007**: 26-38.
- 132- Yılmaz DV, Zeyneloğlu S, Kocaöz S, Kısa S, Taşkın L, Eroğlu K.** Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, **2009**; 6 (1): 775-792.
- 133- Temel ZF.** Yetiştirme Yurdunda Kalan ve Ailesinin Yanında Kalan 14-18 Yaş Grubundaki Gençlerin Cinsiyet Rolü Tutumları ile Moral Gelişimlerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, **1991**.
- 134- Çelebi N.** Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, **1997**.
- 135- Atış F.** Ebelik/ Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana, **2010**.

EKLER

Ek-1:

ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ TUTUMLARI SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER ANKET FORMU

Anket no:.....

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesidir. Anket sorularına vereceğiniz yanıtların doğruluğu, araştırmanın niteliği açısından çok önemlidir. Anket için vereceğiniz tüm bilgiler saklı tutulacaktır. Katılımınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

1) Yaşınız

2) Cinsiyetiniz.....

3)Medeni durumunuz:

1. Bekar

2. Evli

3. Diğer.....

4) Evli iseniz, evlenme şeklinizi belirtiniz?

1. Görücü usulü ile, birbirlerini önceden tanımadan

2. Görücü usulü ile, daha sonra tanışıp onaylayarak

3. Tanışıp anlaşarak

4. Diğer.....

5) Doğum yerinizi belirtiniz.

1. İl

2. İlçe

3. Köy

4. Diğer.....

6) İlköğreniminizi bitirinceye kadar en uzun süre yaşadığınız yerleşim yerinizi belirtiniz.

1. İl
2. İlçe
3. Köy
4. Diğer.....

7) Sizinle beraber kaç kardeşsiniz?

1. Kardeşim yok
2. tane kardeşim var

8) Aile tipiniz aşağıdakilerden hangisiyle uyumludur?

1. Çekirdek aile (anne, baba ve/veya kardeşlerin birlikte yaşadığı aile)
2. Geniş aile (Anne, baba, kardeşler, büyükanne, büyükbaba ve diğer birinci derece akrabaların birlikte yaşadığı aile)
3. Parçalanmış aile (Anne, baba ayrı)
4. Diğer (Lütfen açıklayınız).....

9) En son mezun olduğunuz okulu belirtiniz.

1. Lise
2. Anadolu, Süper, Fen Lisesi
3. Özel Lise/Kolej
4. Meslek Lisesi
5. İmam Hatip Lisesi
6. Diğer (Lütfen açıklayınız).....

10) Şu anda yaşadığınız yeri işaretleyiniz.

1. Devlet yurdu
2. Özel yurt
3. Tek başına evde
4. Diğer (Lütfen açıklayınız).....

11) Annenizin öğrenim durumu nedir?

1. Okur-yazar değil
2. Okur-yazar
3. İlkokul mezunu
4. Ortaokul mezunu
5. Lise mezunu
6. Üniversite mezunu
7. Diğer.....

12) Babanızın öğrenim durumu nedir?

1. Okur-yazar değil
2. Okur-yazar
3. İlkokul mezunu
4. Ortaokul mezunu
5. Lise mezunu
6. Üniversite mezunu
7. Diğer (Lütfen yazınız).....

13) Annenizin mesleği nedir? Yazınız.

14) Babanızın mesleği nedir? Yazınız.

15) 18 yaşına kadar evde kimlerle birlikte yaşadınız?

1. Anne-baba ile birlikte yaşadım
2. Sadece annem ile birlikte yaşadım
3. Sadece babam ile birlikte yaşadım
4. Büyükanne-büyükbabamla birlikte yaşadım
5. Sadece büyükannemle birlikte yaşadım
6. Sadece büyükbabamla birlikte yaşadım
7. Diğer (Lütfen açıklayınız).....

16) Anne-babanızın evlenme şekli aşağıdakilerden hangisine uymaktadır, belirtiniz.

1. Görücü usulü ile, birbirlerini önceden tanımadan
2. Görücü usulü ile, daha sonra tanışıp onaylayarak
3. Kendileri tanışıp anlaşarak
4. Diğer (Lütfen açıklayınız).....
5. Bilmiyorum

17) Anne ve babanızın arasındaki nikah şekli nedir?

1. Yalnız resmi nikâh var
2. Yalnız imam nikâhı var
3. Her ikisi de var
4. Her ikisi de yok
5. Bilmiyorum

18) Okumakta olduğunuz bölümü seçmenizde etkili olan kişi aşağıdakilerden hangisidir? (Lütfen seçmenizdeki en etkili olan tek şıkkı işaretleyiniz).

1. Kendim
2. Babam
3. Annem
4. Öğretmenler
5. Diğer (Lütfen yazınız).....

19) Okumakta olduğunuz bölümü seçme nedeninizi işaretleyiniz.

1. Mezun olunca iş bulma sorunu olmadığı için
2. Puanım bu bölüme yettiği için
3. Ailem istediği için
4. Diğer (Lütfen açıklayınız).....

ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ TUTUMLARI BİLGİLENDİRME FORMU

Günümüzde çok sık duyduğumuz “**toplumsal cinsiyet**” kavramı, kadın ve erkeğin sosyal olarak belirlenmiş kişilik özelliklerini, rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir. Bu kavramın içerisinde yer alan “**toplumsal cinsiyet rolleri**” ise geleneksel olarak kadınlarla ve erkeklerle ilişkili olduğu kabul edilen rolleri tanımlamaktadır. Örneğin, “erkekler çocuklar oyuncak silahlarla, kız çocukları ise bebeklerle oynamalıdır” gibi.

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu formun tamamı sizin tarafınızdan doldurulacaktır. Sizin de bu araştırmaya katılmanızı öneriyoruz. Ancak araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız. Ayrıca çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekmek hakkına da sahipsiniz.

Bu veriler, kimliğiniz belirtilmeden öğrencilerin eğitiminde veya bilimsel nitelikte yayınlarda kullanılabilir. Bu amaçların dışında bu veriler kullanılmayacak ve başkalarına verilmeyecektir. Sorulara vereceğiniz yanıtlar araştırma sonuçlarını doğrudan etkileyeceği için kendi düşüncelerinizi işaretlemenizi ve soruları boş bırakmamanızı rica ederiz.

Teşekkürler.

Katılımcı:

Adı, soyadı:

İmza:

Ek-2:

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Bu ölçekteki cümleler, siz üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarınızı belirlemek için hazırlanmıştır. Bu cümlelerden hiçbirisinin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz; sonra, cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz.

Aşağıdaki cümleler size;

hiç uygun değilse **“Kesinlikle Katılmıyorum”**

uygun değilse **“Katılmıyorum”**

karar veremiyor iseniz **“Kararsızım”**

uygunsa **“Katılıyorum”**

tamamen uygunsa **“Tamamen Katılıyorum”**

Cümlenin karşısındaki yerlere aşağıdaki örneğe uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve **lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.**

Teşekkürler.

Örnek:

Tutum Cümleleri	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Ailenin parasal harcamaları erkeğin kontrolünde olmalıdır.				X	

Madde No	Maddenin İçeriği	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2	Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3	Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4	Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5	Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6	Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7	Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8	Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9	Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10	Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.					
11	Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12	Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13	Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14	Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15	Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16	Kadının temel görevi anneliktir.					
17	Evin reisi erkektir.					
18	Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19	Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20	Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					

21	Bir kadın, akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22	Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23	Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24	Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25	Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26	Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27	Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28	Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29	Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30	Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31	Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32	Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33	Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34	Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35	Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36	Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37	Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38	Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
BİLİMSEL ARAŞTIRMALARI DEĞERLENDİRME KOMİSYONU



ARAŞTIRMA BAŞVURUSU DEĞERLENDİRME FORMU



BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi	
	SORUMLU ARAŞTIRMACININ ÜNVANI/ADI/SOYADI	Yrd. Doç. Dr. Nazifen AKAN	
	SORUMLU ARAŞTIRMACININ BAĞLI BULUNDUĞU BİRİM	Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Kadın Sağlığı Hemşireliği	
	DESTEKLEYİCİ	<input type="checkbox"/> Üniversite <input type="checkbox"/> Eğitim ve Araştırma Hastanesi <input type="checkbox"/> TÜBİTAK <input type="checkbox"/> DPT <input type="checkbox"/> İlaç firması <input type="checkbox"/> Diğer:	
	ARAŞTIRMANIN YAPILACAĞI MERKEZ	Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Kadın Sağlığı Hemşireliği	
	ARAŞTIRMANIN YAPILACAĞI KLİNİK MERKEZ		
	ARAŞTIRMANIN YAPILACAĞI ANALİTİK MERKEZ		
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	<input checked="" type="checkbox"/> Tek Merkez <input type="checkbox"/> Çok Merkez <input type="checkbox"/> Ulusal <input type="checkbox"/> Uluslararası	
	ARAŞTIRMANIN STATÜSÜ	<input checked="" type="checkbox"/> Yüksek Lisans Tezi <input type="checkbox"/> Doktora Tezi <input type="checkbox"/> Uzmanlık Tezi <input type="checkbox"/> Bireysel Araştırma Projesi <input type="checkbox"/> Diğer:	
DEĞERLENDİRİLEN İLGİLİ BELGELER	BELGE ADI	TARİH	DİLİ
	İlaç Klinik Araştırmaları için Başvuru Formu		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Gözlemsel İlaç Çalışmaları için Başvuru Formu		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Girişimsel Olmayan ve İlaç Dışı Klinik Araştırmalar için Başvuru Formu	31/03/2011	<input checked="" type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Araştırmacıların/ Koordinatörlerin/İzleyicilerin Öz Geçmişleri	31/03/2011	<input checked="" type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	İzin/Onay Belgeleri		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Araştırma Protokolü		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Araştırma Protokolü Özeti		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Araştırma Akış Şeması		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Araştırma Broşürü		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Araştırma Ürününe İlişkin Türkçe Etiket Örneği		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu Örneği	31/03/2011	<input checked="" type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Anket Formu	31/03/2011	<input checked="" type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Olgu Rapor Formu		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Ters (Advers) Etki Takip Formu		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Biyolojik Materyal Transfer Formu		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
	Araştırma Bütçesi		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce
Sigorta Sertifikası veya Poliçesi		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce	
Başvuru Ücretinin Yatırıldığına İlişkin Dekont		<input type="checkbox"/> Türkçe <input type="checkbox"/> İngilizce	
Diğer:3 adet literatür	31/03/2011	<input type="checkbox"/> Türkçe <input checked="" type="checkbox"/> İngilizce	
KARAR BİLGİLERİ	Karar No:	Tarih:	
	Mersin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Nazifen AKAN'ın sorumluluğunda yapılması tasarlanan "Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi" adlı araştırma için hazırlanmış olan yukarıda belirtilen belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, araştırmanın yürürlükte olan ilgili yasal düzenlemelere uyularak yürütülmesi ve sonuçlandırılması koşulu ile gerçekleştirilmesinde bilimsel ve etik yönden sakınca bulunmadığına ve kararın başvuru sahibi ile Mersin Üniversitesi Rektörlüğüne iletilmek üzere Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığına bildirilmesine oy birliği ile karar verilmiştir.		
ÇALIŞMA ESASI	KOMİSYON İLE İLGİLİ BİLGİLER		
	Mersin Üniversitesi Bilimsel Araştırmaları Değerlendirme Komisyonu Yönergesi, Dünya Tıp Birliği Helsinki Bildirgesi'nin son versiyonu, İyi Klinik Uygulamaları kılavuzu ve bunun ile ilgili 2001/20/EC ve 2005/28/EC sayılı Avrupa Birliği direktifleri, 09/12/2003 tarihli ve 25311 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi; İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 01/08/1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliği, 26/08/2004 tarihinde kabul edilen 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 15/05/1987 tarihli ve 19461 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve 06/11/1981 tarihli ve 17506 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan		

Form No: BAD-FR-03

Form Yay. Tarihi: 26.07.2010

Form Rev. Tarihi:

Form Rev. No: 00



T. C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik



Sayı : B.30.2.MEÜ.0.70.03.00-605.01-637/6140
Konu : Araştırma izni

19/04/2011

ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden Bakiye YAŞAR, “Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle İlgili Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi” konulu anket çalışmasını 01 Mayıs – 15 Aralık 2011 tarihleri arasında Üniversitemiz Eğitim Fakültesi İlköğretim Eğitimi Bölümü İlköğretim Matematik, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilimler Eğitimi ve Fen Bilimleri öğrencilerine uygulayabilmesi için müsaadelerinizi ve sonucundan Rektörlüğümüze bilgi verilmesi hususunu arz ederim.

Prof. Dr. Yüksel ÖZDEMİR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EKLER :

- 1-Çalışma Planı (1 sayfa)
- 2-Sosyodemografik Özellikler Soru Formu (4 sayfa)
- 3-Toplum Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (4 sayfa)

*Uyeünder
Per sümü*

Prof. Dr. Servet EKMEKÇİ
Dekan

GELEN EVRAK		
Kayıt No	Kayıt Tarihi	Sevk Birimi
2711	26 NİSAN 2011	

MEÜ Çiftlikköy Kampusu 33342 / Yenişehir –MERSİN Ayrıntılı bilgi için irtibat : S. PEHLİVAN Şef (3724)
Telefon : (0324) 361 00 01 (Pbx) Faks : (0324) 361 00 73
e-posta : meugs_info@mersin.edu.tr Elektronik Ağ : www.mersin.edu.tr

MEÜ ID.FK-001/00

Yayın Tarihi 14/05/2010

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı 1984 yılında Diyarbakır ilinde doğdu. İlköğretim ve lise öğrenimini Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde tamamladı. 2003-2007 yılları arasında Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. 2007 yılında 2 ay süre ile Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi Uyku Bozuklukları Merkezi'nde görev yaptı. 2007-2009 yılları arasında Özel Diyarbakır Veni Vidi Hastanesi Kardiyovasküler Cerrahi Yoğun Bakım ünitesinde yoğun bakım hemşiresi olarak görev yaptı. 2009-2011 yıllarında Adıyaman Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2010-2011 güz yarıyılında Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2011 yılı Eylül ayından itibaren Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak görevini halen sürdürmektedir.